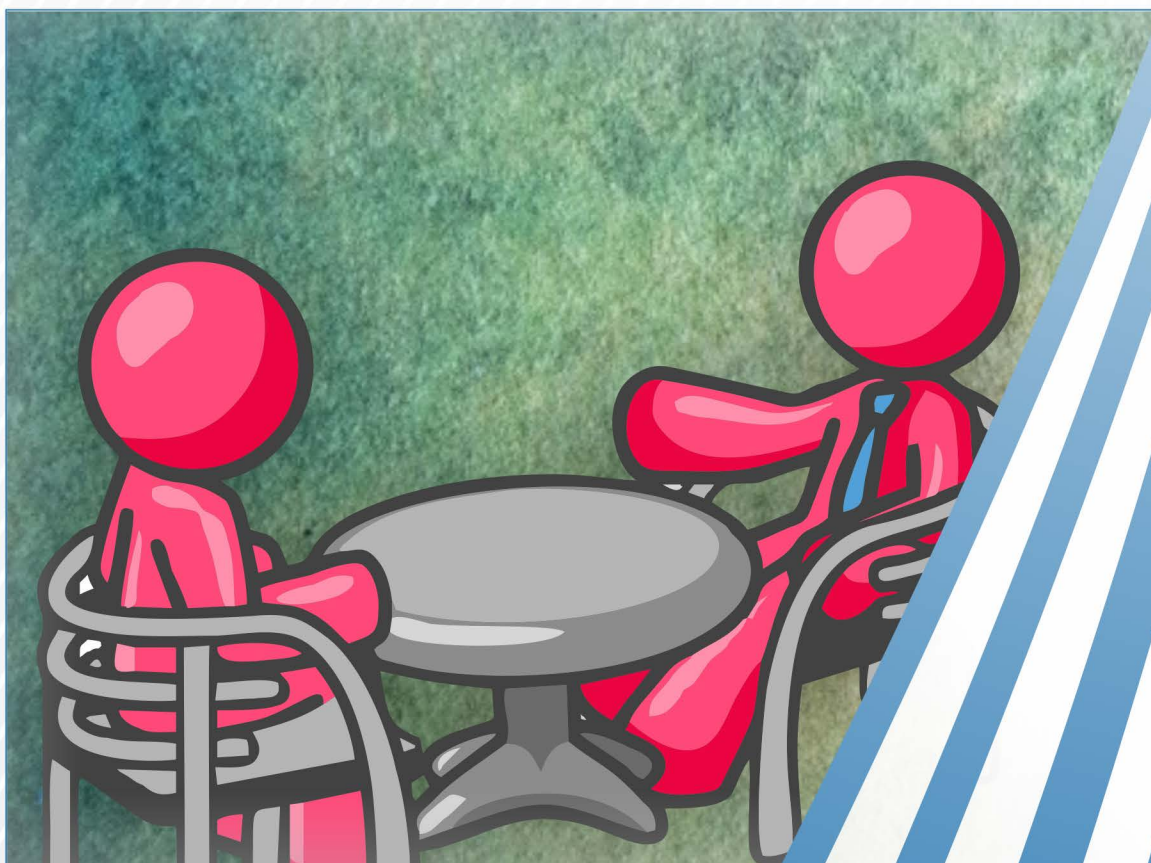

Határon Átnyúló Kezdeményezések
Közép-európai Segítő Szolgálat
(CESCI)

Jogi Akadálymentesítés

Összegző jelentés
az ágazati interjúzásokról

Készítették:
a CESCI munkatársai
Budapest, 2016

Tartalomjegyzék

1. Előzmények	2
1.1 A projektről.....	2
1.2 Módszertan.....	3
2. Az interjúk általános tapasztalatai	5
3. Ágazati reakciók	9
3.1 Oktatás, szakképzés	10
3.2 Határrendészet, vámügy.....	16
3.3 Helyi termékek	22
3.4 Egészségügy, szociális ellátás.....	26
3.5 Közlekedés	30
3.6 Foglalkoztatás, munkaügy	33
3.7 Határon átnyúló együttműködések	35
3.8 EU által támogatott projektek.....	36
3.9 Katasztrófavédelem.....	40
3.10 Közigazgatási adminisztráció	41
3.11 Infrastruktúra	42
3.12 Piaci szolgáltatások	44
4. Az interjúzások során felmerült további problémák	45
5. Összegzés.....	47
6. Melléklet.....	50
6.1 Az ágazati interjúzások keretében nyilatkozó személyek és szervezetek listája	50

1. Előzmények

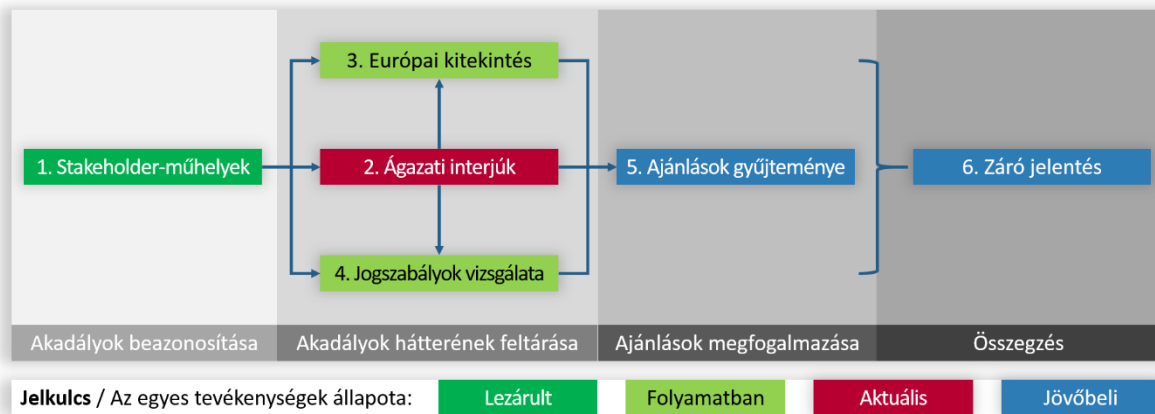
1.1 A projektről

A határ menti térségekben élők hétköznapjait számtalan kisebb-nagyobb bosszantó jogi és adminisztratív természetű probléma nehezíti. Esetenként ezek az akadályok akár egész életre meghatározó nyomokat, sérüléseket okoznak, de a határ túloldalán fekvő kórház elérhetetlensége még az illető halálát is okozhatja.

Az ilyen jelenségek ellen programszerűen fellépő Európai Bizottság Regionális Főbiztosa, Corina Crețu szeptember 21-én Bécsben indította hivatalosan útjára azt a konzultációt, amelynek célja a tagországok között meglévő, az együttműködést nehezítő jogi-adminisztratív akadályok számba vétele és megoldása. A konzultáció során on-line kérdőívvezés, főtanácsosi egyeztetések, szakértői kutatás, valamint stakeholder műhelybeszélgetések valósulnak meg.

Az uniós konzultációt megelőzően kereste meg a CESCO az Igazságügyi Minisztériumot egy tematikájában és módszertanában igen hasonló, Jogi Akadálymentesítés elnevezésű projekt ötletével annak érdekében, hogy a magyar határok mentén ma meglévő adminisztratív akadályok száma csökkenjen, és ezáltal a határ menti együttműködések erősödjenek. A két kezdeményezés szerencsés időbeni egybeesése lehetővé teszi, hogy a nyolc hónapos magyar kutatás eredményei beépülhessenek az uniós konzultáció során megszülető dokumentumokba, javaslatokba.

A Jogi Akadálymentesítés projekt első tevékenységének a keretében minden magyar határszakasz mentén ún. stakeholder-műhelyeket rendeztünk (összesen 9+1-et), amelyre az adott határtérség határon átnyúló együttműködésekben aktív szereplőit hívtuk meg. A műhelyeken kerekasztal-beszélgetés formájában gyűjtöttünk információt a helyi szereplők által tapasztalt akadályokról. A kerekasztalok elsődleges célja a problémák területi alapon történő beazonosítása volt. A helyi szereplők által felvetett problémákból leltárt készítettünk. A leltárban szereplő akadályok alapján a projekt jelenlegi szakaszában ágazati szakértőkkel készítettünk interjúkat, melyek segítségével az adott problémák jogi-adminisztratív vonatkozásait tártuk fel.

Az ágazati interjúkkal párhuzamosan, az európai kitekintés keretében európai jó példákat kerestünk a határon átnyúló együttműködések, és a beazonosított problémák tekintetében. Az ágazati interjúkon elhangzott információkat felhasználva, és azokat kiegészítve desk research keretében mélyítettük el a feltárt akadályokra vonatkozó jogszabályi leltárt.

Az ágazati interjúk, az európai kitekintés és a jogszabályvizsgálat eredményeinek a felhasználásával a projekt későbbi fázisában ajánlások kerülnek megfogalmazásra. Ezek némelyike konkrét jogi ajánlás lesz, azonban néhány akadály feloldásához átfogó szakpolitikai szintű beavatkozásokra lesz szükség.

1.2 Módszertan

A határon átnyúló interakciókat akadályozó jogi akadályok teljes körű feltárásához elengedhetetlen a hatályos, mértékadó jogi-szabályozási környezet megismerése, valamint restriktív elemeinek beazonosítása. A jogszabályi háttér megismerése pedig azon szakemberek segítségével érhető el a leghatékonyabban, akik maguk is részt vesznek a szabályok alakításában, vagy betartatásában, a szabályozott rendszer működtetésében, vagy éppen a szabályozásból eredő problémák feloldásában. A jogszabályi környezet feltárását tehát egy olyan interjúsorozatra alapoztuk, melyben a kritériumoknak megfelelő szakembereket igyekeztünk megszólaltatni, s általuk, szakmai tapasztalatuk révén rálátást nyerni a szabályozási háttérre.

Bár a *Jogi Akadálymentesítés projekt* végső eléréendő célja a határon átnyúló interakciókat nehezítő jogszabályok módosítására, adott esetben hatályon kívül helyezésére vonatkozó megalapozott javaslatok megfogalmazása, az interjúzás során figyelembe kellett vennünk, hogy a jogszabályok egy tágabb ágazati, illetve társadalmi kontextusba illeszkednek, egy rendszer részei, amelyeket nem lehet negligálni. Jelenlétük sokszor akadályozó, viszont a legtöbb esetben megfelelő okokra vezethető vissza. Az interjúzás során tehát nem volt elegendő csupán magukra a szabályozás

elemeire koncentrálnunk, hanem törekednünk kellett a rendszer egészének megértésére is, annak érdekében, hogy a változtatásokra teendő javaslataink semmiképp se okozzanak nagyobb feszültségeket egy (vagy több) szabályozási környezetben belül.

Az interjúalanyok kiválasztásánál alapvetően két szempontot igyekeztünk következetesen szem előtt tartani: a jogszabályi illetékességet, illetve az adott kérdés vonatkozásában birtokolt szakmai tapasztalatot. E két szempont között alapvetően nem áll fenn ellentmondás, elmondhatjuk azonban, hogy egyik vagy másik általában jobban érvényesült. Azon szférákban, melyben az intézményi kontinuitás, illetve állandóság nagyobb, értelemszerűen jobb esély nyílt rá, hogy a releváns szakintézmény/hatóság vezetője, illetve képviselője a leginkább mérvadó információforrás. Azokban az ágazatokban azonban, ahol több, illetve jelentős intézményi változás történt az elmúlt években, olyan szaktekintélyeket igyekeztünk előnyben részesíteni, akiknek hosszabb időtávon van rálátása a szakterületre, még ha aktuálisan nincsenek is felelős pozícióban. Külön szempontokat kellett érvényesíteni olyan esetekben, amikor speciális, csak adott határszakaszokra, pl. a szerb-magyar határra vonatkozó szabályozási problémákra vonatkozóan kellett feltárni a jogi hátteret.

A mélyinterjúk felépítésére vonatkozóan általános szempont volt, hogy a korábbi stakeholder-műhelyek során feltárt konkrét esetek, problémák mentén indultunk el, s ehhez kapcsolódóan kértük interjúalanyainkat a vonatkozó jogszabályi háttér bemutatására és értelmezésére. Az általános ismertetés mellett fontosnak tartottuk az interjúalany által képviselt intézmény, illetve szervezet helyének beazonosítását a rendszerben; emellett igyekeztünk az interjúalanyok saját szakmai és személyes tapasztalataira, nézőpontjára, illetve jövőre vonatkozó véleményére is rákérdezni. A mélyinterjúk átlagos hossza 45-60 perc között mozgott. Interjúpartnereinket személyesen, hivatalukban igyekeztünk felkeresni, amennyiben ez nem volt lehetséges, úgy általában független helyszínen sikerült őket megkérdeznünk. Sajnos potenciális interjúalanyaink egy része hivatali okok miatt nem tudta vállalni a személyes interjút, így tőlük írásbeli válaszokat kértünk és kaptunk. E válaszok természetesen a szóbeli interjúkhoz képest jóval kevesebb metainformációval szolgáltak, ugyanakkor a vonatkozó jogszabályokra irányuló kérdéseinket általában teljes körűen tárgyalták.

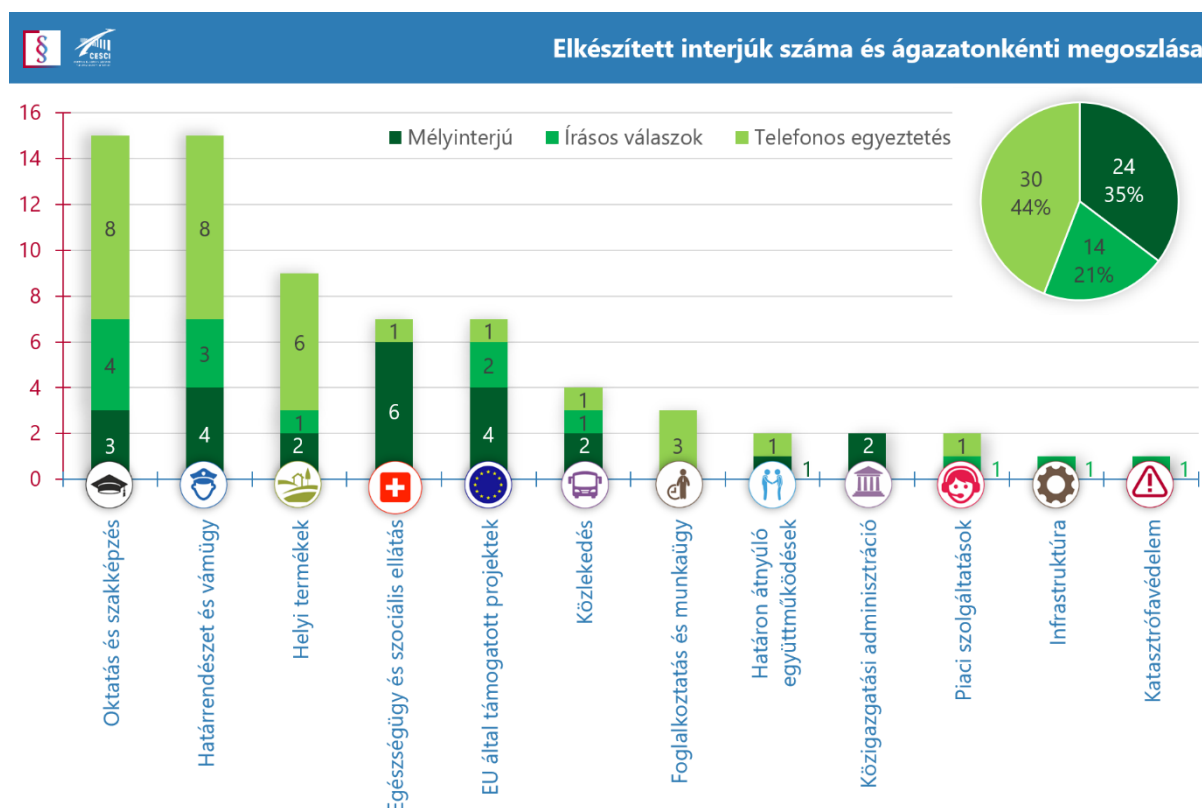
A jogszabályvizsgálat során a mélyinterjúk kiegészítésére szükségessé váltak további megkeresések is, melyek jellemzően telefonos, illetve írásos formában történtek.

2. Az interjúk általános tapasztalatai

Az interjúsorozat során szakemberek viszonylag széles körét sikerült elérnünk, s akár szóbeli, akár írásos formában válaszra bírnunk, a munkájukhoz kötődő szabályozási hátteret, valamint tapasztalataikat megismernünk.

Az ágazati megközelítés egyenes következményeként interjúalanyaink túlnyomó többsége valamilyen központi irányító-felügyelő szervezet, intézmény, hatóság keretéből kerültek ki, s ennek megfelelően szaktudásuk, illetve konkrét tapasztalataik is sokkal inkább ágazati, mintsem területi jártasságot tükröztek. Interjúink, illetve megkereséseink – a magyar kormányzati és adminisztratív rendszer meglehetősen centralizáltságának megfelelően – elsősorban Budapesten belülrre koncentráltak, kivéve néhány tématerületet (regionális közlekedésszervezés, helyi termék, vámügy), melyek kulcsszereplői speciális, általában határ közeli térségekben voltak elérhetőek.

A szóba jöhető szakemberek körét egy *desk research* keretében igyekeztünk előzetesen felmérni. Ennek az előzetes kutatásnak az eredményeit felhasználva első körben mintegy 50 megkeresést küldtünk ki interjúzás céljából. Hosszas egyeztetéseket követően végül 24 személyes mélyinterjút készítettünk.

A mélyinterjúzásra irányuló megkeresések fele interjú készítése nélkül zárult. Ez az arány igen változatos okok eredménye: néhány esetben a nyilvános elérhetőségek egyike sem élt, illetve nem érkezett válasz többszöri megkeresés után sem. Több

esetben a megkeresett személyek a témára való nem megfelelő rálátásra hivatkozva kérték mellőzésüket, néhány esetben – elsősorban kormányzati szervek esetében – pedig felsőbb jóváhagyás hiányában utasították vissza a beszélgetést. Olyan eset is előfordult, amikor az adott intézmény várható megszűnése miatt nem tudták vállalni a válaszadást.

Néhány mélyinterjúzásra irányuló megkeresésünkre írásos választ kaptunk. Ezek közül több kifejezetten releváns, részletes információkat tartalmazó válasz volt. Összesen 14 írásos választ rögzítettünk. Több esetben is előfordult, hogy a háttérkutatást telefonos egyeztetések segítették elő. Összesen 30 telefonos egyeztetést folytattunk le különböző ágazati szereplőkkel.

Az információgyűjtés során bizonyos esetekben problémát okozott a szakmai hatáskör területi kiterjedése, mely az ország egészét jelentette: a hazai szabályozási-jogi környezet mélységi ismerete mellett ugyanis interjúalanyaink csak részleges, illetve felületes információkkal rendelkeztek más országok releváns szabályozásairól. Ez érthető, hiszen a napi szintű munkavégzés során kizárólag a hazai szabályozás alapján tudnak, illetve kötelesek eljárni. A külföldi, elsősorban környező országokban érvényes szabályozási, illetve végrehajtási környezet alaposabb ismerete ugyanakkor vélhetően lényegesen javítana egyes problémák megoldásán, illetve általánosságban az ügyintézés folyamatosságán, gyorsaságán. Viszont a tapasztalatok fényében valószínűtlen, hogy az ügyintézési folyamatokat rugalmasabbá tenné, hiszen ezek egyértelmű eljárásrend mentén zajlanak, megfelelő adminisztratív kötelezettségek teljesítéséhez és a szükséges eljárási idő kivárásához kötöttek.

Az eljárásrenddel kapcsolódóan mindenképpen érdemes kitérni az interjúsorozat egy másik fő tanulságára, nevezetesen, hogy a jogi akadály, mint fogalom, meglehetősen relatív. Ami ugyanis a határon átnyúló együttműködések szempontjából akadály, az az adott terület működése számára fontos szabályozó szereppel bíró igazodási pont, mely nélkül az adott szféra tevékenységei, illetve történései esetenként nehezen kezelhetővé, átláthatatlanná, hovatovább anarchikussá válnának. Mi több, egyes tématerületeken (állategészségügy, határrendészet) bármiféle dereguláció komoly közegészségügyi, vagy éppen biztonsági kockázatokkal járna, ezért itt fokozott alaposággal kellett megközelíteni a jogi szabályozást és felmérni az egyes „gátak” létjogosultságát.

Mindemellett ugyanakkor a feltárt problémák, jogi akadályok meglétét a megkérdezett szakértők ismerték és elismerték, bár eltérőképpen ítélték meg. Alapvetően három fő reakció érkezett a részükről egy-egy adott problémával kapcsolatban:

- **A probléma valóban fennáll, ugyanakkor a jogszabályi háttér, amely okozza, valójában nagyon fontos bizonyos szférák működésének biztosításában,** így a határon átnyúló kapcsolatok, áramlások, interakciók akadályozása „szükséges rossz” bizonyos „magasabb rendű célok” elérése érdekében. Tipikusan ilyenek voltak a biztonsági és közegészségügyi szabályozások, de bizonyos mértékig a határon átnyúló közlekedés vagy a közigazgatási adminisztráció (pl. adatnyilvántartó rendszerek) ügye is.
- **A feltárt és bemutatott problémával már találkoztak** (vagy akár rendszeresen is előkerül), **ugyanakkor ez nem elsősorban a szabályozás hibája, hanem a helytelen gyakorlatoké.** Bizonyos esetekben például a szabályozás még meg is engedné a határ menti interakciókat megkönnyítő megoldást, vagy éppen létezik olyan kezdeményezés, amely áthidalná az akadályt, ugyanakkor ezek nem megfelelő ismerete, vagy figyelmen kívül hagyása teremti meg, illetve erősíti a nemzeti rendszerek közti határvonal elválasztó jellegét. Jellemzően ilyen terület például a szakképzés, ahol léteznek bizonyos uniós kezdeményezések az átjárhatóságra (pl. EuroPass), ezt ugyanakkor egyes országok egyszerűen nem alkalmazzák. Más esetekben, így a vámügyintézés terén pedig a szakmai felkészültség, a nemzeti jogszabályok ismeretének hiánya az, ami akadályokat alakít ki.
- A harmadik, talán legkevésbé jellemző, ám mégis jelenlévő reakció, hogy **alapvetően elismerik a probléma, illetve a kapcsolódó akadály létezését, ám nem haboztak rámutatni a szabályozás által meghagyott alternatív lehetőségekre sem.** Ilyen például az adott országban bejegyzésre kerülés, mint követelmény áthidalása. Mint látni fogjuk, személyek esetében adminisztratív (más országok számára ellenőrizhetetlen) bejelentkezéssel, gazdálkodó szervezetek esetében pedig szintén adminisztratív telephely-létesítéssel kikerülhetők az egy adott országban a gazdasági előnyök igénybevételéért (pl. ingyenes oktatás, belföldi céggént kezelés) cserébe elvárt kötelezettségek.

A fenti választípusok, bár nem tekinthetők kizárólagosnak, meglehetősen jól összefoglalják a főbb megközelítéseket. Közös pontjuk ugyanakkor, hogy nem céloznak változtatásokat, s erre vonatkozó igény, felvetés nem is nagyon hangzott el a megkérdezettektől. Sokkal inkább harmonizációban, s elsősorban a meglévő (elsősorban uniós szintű) kezdeményezések teremtette lehetőségek jobb

kiaknázásában gondolkodtak, s kevésbé javasoltak konkrét, a saját munkakörnyezetüket alapvetően átformáló változtatásokat.

E rövid áttekintés, illetve általános ismertetés után a következőkben az egyes ágazatokra vonatkozóan részletesen tárgyaljuk a releváns problémákat, illetve szakpolitikai válaszokat. A határok jelentette akadályok tárgyalásának alapját a stakeholder-műhelyek során felvetett problémák jelentették, ugyanakkor igyekeztünk e problémákat holisztikus módon, a mögöttes társadalmi, gazdasági, politikai háttér megismerésén keresztül szemlélni, s az egyes szférák által érintett kihívásokat összekapcsolni. Bár projektünk kimeneti célja konkrét jogszabályi javaslatok megtétele, legalább ilyen fontos számunkra, hogy a határok komplex természetének megértéséhez egyetemesen is hozzájáruljunk tapasztalataink szintetizálása révén.

3. Ágazati reakciók

Az interjúzásokon szerzett ágazati reakciókat az alábbiakban ágazatonként, azon belül pedig akadályonként ismertetjük. Az egyes stakeholder-műhelyeken felmerült, és a vizsgálat során valóban létezőnek bizonyuló problémákat ágazatonként sorba rendeztük és a könnyebb beazonosíthatóság érdekében mindegyiket egy-egy kódal láttuk el (An, ahol az „A” az „akadály” kifejezésre, az „n” az adott akadály sorszámára utal). Az egyes ágazatok sorrendjét az akadályleltár alapján alakítottuk ki: ennek megfelelően a listán a több problémával szembesülő ágazatok kerültek előre. Néhány, korábban önálló akadályként azonosított problémának közösek a gyökerei, így a rájuk adható válaszok, megoldások is közel azonosak, így ezeket összevontuk, és továbbiakban együtt kezeljük.

Mint látni fogjuk, ugyanahhoz a kérdéskörhöz esetenként több problémafelvetés is érkezett, illetve az adott probléma több ágazatot is érint. Ilyen például a határon átnyúló beiskolázás vagy éppen a tanulói kedvezmények kérdése, mely az oktatást és a közlekedést egyaránt érinti, vagy az állami adminisztratív rendszerek közötti eltérések okozta problémák, melyek a szakképzés vagy a munkaügy területén ugyanúgy nehézséget okoznak. Ezért az ilyen és ehhez hasonló kérdésekre komplex módon igyekeztünk választ találni, s ennek megfelelően lesz majd szükséges a későbbiekben összeállítanunk jogszabályi, illetve szakpolitikai javaslatainkat is.

A következőkben röviden ismertetjük az egyes problémákra érkezett ágazati, szakértői reakciókat, melyek segítettek bennünket abban, hogy az adott problémá(ka)t kontextusba helyezzük, s megismerjük azt a szabályozási környezetet, mely e problémákat előidézi, illetve kezelheti. E fejezetben az interjúk, illetve írásbeli válaszok révén szerzett információk tényszerű bemutatását célozzuk meg a kivonatok közzétételével, a jogszabályi háttérre történő szükséges utalásokkal. A szabályozási háttér részletes ismertetése a projekt következő fázisának (*Jogszabályi leltár*) fókuszát képezi majd.

3.1 Oktatás, szakképzés

A1. A határon túli diákokra nem létezik állami támogatás, ezért térítési díjat és tandíjat kell fizetniük, ha Magyarországon szeretnének tanulni. Több helyen emiatt a határon túli diákoknak magyar lakcímet intéznek. [Esztergom, Miskolc, Nyíregyháza¹]

A közoktatási szakember tájékoztatása szerint a közoktatásban, illetve köznevelésben résztvevőket érintő finanszírozási kérdésekben irányadó jogszabálynak a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 92. §-át tekintjük, mely részletesen rendelkezik a külföldi (nem magyar állampolgár) tanulók magyarországi tanulmányainak feltételeiről. A résztvevőkre adott esetben háruló anyagi kötelezettségek tekintetében a (7) bekezdés a mérvadó:

(7) Az a nem magyar állampolgár, aki nem tartozik az (1)-(6) bekezdésben foglaltak hatálya alá - ha nemzetközi szerződés vagy jogszabály másképpen nem rendelkezik -, az óvodai, iskolai és kollégiumi ellátásért, továbbá a pedagógiai szakszolgálat igénybevételéért díjat fizet. A díj nem haladhatja meg a szakmai feladatra jutó folyó kiadások egy tanulóra jutó hányadát. A köznevelési intézmény vezetője a díjat a fenntartó által meghatározott szabályok alapján csökkentheti vagy elengedheti.

Az intézmény vezetője tehát mentesítheti a hallgatót a tandíjfizetés kötelezettsége alól, s ez bevett gyakorlatnak is számít a határhoz közeli intézményekben; ilyenkor az intézmények más forrásból (pl. alapítványi támogatás) igyekeznek pótolni a kieső bevételt.

Ugyanakkor a tandíj az anyagi motiváció mellett szakpolitikai okok miatt is kötelező jelleggel bír a külföldi állampolgárok számára. Ez egyfelől a tanulók számára egyfajta motivációs kényszert jelent: csak úgy jelentkezzenek magyarországi intézménybe, ha várhatóan képesek lesznek majd az elvárások időre történő teljesítésére. Másfelől a fő motiváció a határon túli magyar nyelvű oktatási intézmények védelme: ha ugyanis Magyarország minden határon túli diáknak automatikusan biztosítaná az ingyenes oktatást, és az ottani magyar közösségek ezt ki is használnák, akkor rövid időn belül leépülne a határon túli magyar nyelvű oktatás intézményrendszere. Viszont az ingázók kérdéskörében is megjelenik az intézmény fenntartójának a mérlegelési lehetősége, és dönthet/szabályozhat úgy, hogy a tandíjat az ingázó diákok számára elengedi, ezáltal a határon túli ingázó diákok is tandíjmentessé válhatnak.

¹ Az egyes akadályok említésekor kapcsos zárójelben utaltunk azokra a stakeholder-műhelyekre, amelyeken a problémát megemlítették a résztvevők.

A Magyarországon tartózkodási engedéllyel rendelkező külföldi diákok mind a magyarországi, mind a nemzetközi jog alapján ugyanabban az elbírálásban kell, hogy részesüljenek, mint a magyar diákok, vagyis nem szükséges tandíjat fizetniük.

A2. A határon túli tanulóktól beszedett tandíjak bevételként jelentkeznek, amit a pályázati támogatás(ok) összegéből le kell vonni. [Miskolc]

Az akadályfelvetéshez kapcsolódó konkrét eset pontosítására nem nyílt mód. A Széchenyi Programiroda Nonprofit Kft. a pályázati eljárások tekintetében nem találkozott hasonló esettel, a nevezett akadályról nem tudtak információval szolgálni. A megkérdezett intézményvezető szerint minden egyes tandíj, amit az iskola beszed, bevételként számolódik fel, s nincs megkülönböztetés a magyar és a határon túli diák befizetése között. A pályázati támogatás összegét pedig a bevételek az érvényben lévő uniós szabályok szerint csökkentik.

A3. Nehézkes a határon túl szerzett érettségi beszámítása. A szlovák határtérségben a folyton változó beszámítási módszer jelentkezett problémaként, a szerb határtérségben pedig az, hogy felsőoktatási intézménybe történő felvételzés esetén Magyarországon újra kell érettségizniük az ide jelentkező diákoknak. Ugyanakkor a határon túli diákok államnyelvi tudását felsőfokú nyelvizsgaként ismeri el a magyar rendszer, ami pedig a hazai diákok számára jelent hátrányt. [Esztergom, Szeged RS]

Az egyértelmű szabályozás miatt ágazati interjú készítése nem vált szükségessé.

Magyarország esetében a szomszéd országokban élő jelentős létszámú magyar közösség miatt a kérdéskör régóta aktuális, éppen ezért szabályozott is. A mértékadó szabályozás a külföldi bizonyítványok és oklevelek elismeréséről szóló 2001. évi C. törvény, mely egyértelmű szabályokat fektet le a végzettséget igazoló okiratok beszámítása terén.

Ezen túlmenően a szomszédos országokban szerzett érettségijeredmények átszámítását az évente megjelenő *Felsőoktatási felvételi tájékoztató* az adott évre vonatkozóan előre közli; ettől függetlenül a felvételi rendszer gyakori változása – amely többször előfordult az elmúlt évtized során – valóban problémákat okoz. Egyértelműen szabályozott ugyanakkor az idegen nyelven megszerzett érettségi bizonyítvány nyelvizsgaként történő beszámítása; ezt a 137/2008. (V. 16.) Korm. rendelet rögzíti.

A probléma tehát alapvetően nem szabályozási természetű, sokkal inkább az adminisztratív eljárások jelentette idő- és energiaráfordítás, valamint az információhiány okozhat nehézségeket.

A4. A magyar érettségihez szükséges önkéntes tevékenységet jó lenne, ha határon túli szervezetnél is teljesíteni lehetne. [Esztergom]

A köznevelési szakember tájékoztatása szerint a magyar érettségihez szükséges önkéntes tevékenység, az ún. közösségi szolgálat kötelező teljesítését a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény írja elő. A jogszabály nem tiltja, hogy magyar joghatóságon kívüli területen is el lehessen végezni a közösségi szolgálatot, de a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 133. § (9) bekezdés e) pontja értelmében

„a közösségi szolgálat dokumentálásának kötelező elemeként [...]

e) az iskolán kívüli szervezet és közreműködő mentor bevonásakor az iskola és a felek együttműködéséről megállapodást kell kötni, amelynek tartalmaznia kell a megállapodást aláíró felek adatain és vállalt kötelezettségein túl a foglalkoztatás időtartamát, a mentor nevét és feladatkörét”.

Ennek értelmében tehát a közösségi szolgálat szomszédos országban történő elvégzését a jogszabály nem tiltja.

A5. + A6. + A7. Ekvivalencia problémák a végzettségek területén

A5. Eltérő a szakképzési szabályozás a határ két oldalán, teljesen más pl. az OKJ-s képzések elnevezése. Emiatt a szakmai oktatók mobilitása is akadályokba ütközik. [Esztergom, Nyíregyháza]

A6. A bizonyítványok és oklevelek elismerése problémás. A nem rég megszületett új OKJ-s jogszabály alapján hiába van akár 20 éves tapasztalata a munkavállalónak, újra kell vizsgáznia, hogy új, az EU-ban bárhol elfogadott igazoló dokumentuma legyen a végzettségéről. A Szlovákiában megszerezett végzettséget a magyar ekvivalencia-központban, magas díjtétel mellett kell elfogadtatni. [Győr]

A7 A felsőoktatásban végzett pedagógusok diplomáját akkreditáltatni kell. [Esztergom]

Az oktatásban szerzett végzettségek – beleértve a felsőfokú oktatást és a szakképzést is – elismertetése visszatérő probléma, mivel egy továbbra is nemzeti kompetenciába tartozó területről van szó, amely országról országra jelentős eltéréseket mutat. Az egyes országok közötti munkahelyváltás esetén a képzés tartalma, a vizsgák száma, milyensége, a tantárgyak összetétele, óraszama, illetve adott esetben a gyakorlatok mennyisége, hossza eltérő, ezért szükséges ellenőrizni a szaktudást munkába állás előtt, ehhez kapcsolódóan pedig a végzettséget elismerni, honosítani.

A szakképzés területén az egyes szakképesítések elnevezése valóban eltérő. Sőt, a Magyarországon az egyes végzettségeket és a hozzájuk kapcsolódó követelményeket összesítő Országos Képzési Jegyzék (OKJ) tartalma is időben meglehetősen változékony, évről évre kerülnek ki, illetve be szakmák a jegyzékbe, így előfordulhat, hogy korábban Magyarországon megszerzett szakmáknak ma nincs egyértelmű megfelelőjük az aktuálisan érvényben lévő jegyzékben. A szakmai oktatók mobilitása azonban nem elsősorban emiatt ütközik akadályokba, sokkal inkább amiatt, mert Magyarországon a jelenleg hatályos szabályozás (2011. évi CLXXXVII. törvény a szakképzésről) értelmében a gyakorlati oktatói státusz mestervizsgához kötött, ez a kategória azonban nem minden szomszéd országban létezik. A szomszéd országok közül a legközelebb az osztrák áll a magyar rendszerhez, itt kétoldalú egyezmények szabályoznak számos kérdést, így a mestervizsgák kölcsönös elismerését is, a többi ország esetében azonban ilyen megállapodás nem ismert.

A legális munkavégzéshez, illetve a továbbtanuláshoz mindenképpen szükséges a külföldön szerzett végzettségek honosítása, legyen szó akár felsőoktatásban, akár szakképzésben szerzett végzettségről. Magyarországon ezt a külföldi bizonyítványok és oklevelek elismeréséről szóló 2001. évi C. törvény szabályozza. A honosítás díját a Ket. (2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás szabályairól) rögzíti, nagyságrendileg mintegy 80 ezer forint körüli összeget jelent, időigénye pedig 1-3 hónap.

A 2005-ben elfogadott Európai Képesítési Keretrendszer (2005) is fontos, az európai uniós szintű egységesítést szolgáló kezdeményezés, melyhez igazodóan Magyarországon 2015-ben bevezetésre került a Magyar Képesítési Keretrendszer. A rendszer azonban egyelőre csak az egyes képzettségi szintek egységes megállapításában hozott előrelépést, a képzések tartalmát illetően csak kevésbé. Így összességében az EU-n belül az egyes rendszerek közeledtek egymáshoz az elmúlt mintegy 15 évben, a képzések tartalma pedig jobban nyomon követhető például az IMI-rendszernek, illetve az Europass bizonyítványkiegészítőknek köszönhetően, egységes európai képesítésre azonban nincs kilátás a közeli jövőben.

A8. + A31. Diákigazolványok elfogadásának eltérő rendszere

A8. Eltérő a diákigazolványok elfogadottsága a szlovák határ túloldalán. [Esztergom]

A31. A diákigazolványok elfogadása a közösségi közlekedésben eltérő, nem egységes, és emiatt a diákok nem tudják ugyanazokat a kedvezményeket igénybe venni a határ túloldalán. [Esztergom]

A diákkedvezmények továbbra is nemzeti kompetenciába tartoznak, minden állam maga dönti el, milyen kedvezményeket biztosít. Nincs tudomásunk olyan közösségi kezdeményezésről, mely a kedvezmények bármiféle egységesítésére irányulna.

Magyarországon a szabályozás alapja a 2012. évi XLI. törvény (a személyszállítási szolgáltatásokról), a 85/2007. (IV. 25.) Kormányrendelet a közforgalmú személyszállítási utazási kedvezményekről, valamint a 362/2011. (XII. 30.) Kormányrendelet az oktatási igazolványokról. Ezek alapján alapvetően két kedvezményrendszer van érvényben:

1. Tanulói, hallgatói jogviszony alapján magyarországi intézményben tanuló magyar és külföldi, valamint külföldön tanuló magyar állampolgárságú diákok, hallgatók, illetve EGT-államban tanuló külföldiek kaphatnak diákkedvezményt; továbbá életkor alapján bármely 14 éven aluli gyermek jogosult kedvezményre.
2. Az államilag biztosított kedvezmények mellett léteznek üzletpolitikai kedvezmények is, melyek állampolgárságra való tekintet nélkül mindenkire vonatkoznak. Ilyen a 26 év alattiak hétvégi 33%-os kedvezménye, valamint a KNYKK 50%-os diákkedvezménye Komárom és Révkomárom között.

Magyar vonatkozásban tehát tulajdonképpen igen megengedő a szabályozás, viszonylag szűk azon diákok, hallgatók köre, akik nem részesülhetnek kedvezményben.

A Magyarországgal szomszédos országok közül Szlovákiában az ISIC-kártyák funkcionálnak diákigazolványként. Az ISIC-kártya regisztrálásával igényelhető a buszközlekedésben a kedvezményes utazási jegy, a könyvtári belépés, vagy akár az egyetemi menzai étkezés is. Továbbá, az ISIC kártya számos szolgáltatás/áru kedvezményes megvásárlására ad lehetőséget Szlovákiában. Az alap- és középfokú oktatásban nem kerül kiállításra diákigazolvány, bár néhány iskola (pl. a pozsonyi Josef Vydra Iparművészeti Iskola) ellátja diákjait valamilyen saját igazolvánnyal, mellyel a diákok bizonyos kedvezményeket vehetnek igénybe. Egyes középiskolákban ISIC-kártyát is lehet önkéntesen igényelni, ez azonban ritka. Az utazási kedvezmények igénybevételéhez az általános és középiskolás diákok iskolalátogatási igazolást visznek a busztársaságnak, amely kedvezményes utazásra jogosító igazolványt állít ki a diákoknak, míg a vonatközlekedés valamennyi Szlovákiában tanuló diák számára teljesen ingyenes, a fent említett igazolványok (iskolalátogatási igazolás, illetve ISIC-kártya) felmutatása mellett.

Ukrajnában a diákigazolványok régióként meglehetősen eltérőek. Az ukrajnai egyetemistáknak az igazolványokat az egyetem dékáni hivatala adja ki az oktatási minisztériumon keresztül. Az igazolvány felmutatásával utazási kedvezmény jár a vonatközlekedésben, viszont a kedvezmény nem vonatkozik az Intercity járatokra. Nemzetközi diákigazolványt (ISIC) is lehet igényelni, bár e kártyát főleg külföldön használják az ukrajnai diákok. Az általános és középiskolások is kaphatnak diákigazolványt, mellyel igazolhatják, hogy mely iskola tanulói, ám ehhez a kártyához nem jár utazási kedvezmény. Kivételt képeznek azok a városok, ahol a középiskolások utazási kedvezményeiről a városi tanács külön dönt, mint például Ungváron, ahol a diákkártya felmutatásával kedvezmény jár a helyi közösségi közlekedésben.

Romániában az egyetemi diákigazolványokat az egyetemek adják ki. E kártyákhoz sokrétű kedvezmény társul, mind a busz-, mind pedig a vonatközlekedésben. A romániai egyetemi rendszeren belül is használatban van az ISIC-kártya, viszont ez inkább másodlagos diákigazolvány szerepet játszik, jelentőségében nem éri el az egyetemek által kiadott igazolványok lehetőségeit, például vasúti kedvezményeket nem lehet igénybe venni általa, viszont néhány busztársaság biztosít kedvezményes utazási lehetőséget az ISIC-kártyára is.

Szerbiában valamennyi alap-, közép- és felsőfokú oktatásban tanulónak jár diákigazolvány, amellyel azután az utazási kedvezményeket igénybe tudják venni. Ezen kívül Szerbiában is jelen van az ISIC diákigazolvány, azonban inkább csak másodlagos jelentőséggel bír, és főleg a külföldre utazó diákok számára fontos.

Horvátországban alapvetően kétféle diákigazolvány van jelen az egyetemi rendszerben. Az egyik az ISIC-kártya, melyre számos kedvezmény vehető igénybe a vasúti és buszközlekedésben, továbbá az étkezés és szórakozás területén. Emellett Horvátországban működik még az úgynevezett X-ICA kártya, melyhez minden diák hozzájuthat, és amely hasonló utazási, étkezési és szórakozási kedvezményeket biztosít, mint az ISIC-kártya. E két kártya kedvezményrendszere tulajdonképpen kiegészíti egymást.

Szlovéniában a középiskolás diákok nem rendelkeznek ISIC kártyával, viszont hozzáférhetnek kedvezményes utazási jegyekhez. Ezzel szemben Ausztriában az általános és középiskolás diákoknak is van hozzáférésük az ISIC-kártyához 12. életévüktől kezdődően. Az egyetemi diákkártyák az ISIC-rendszerrel működnek, ami számos kedvezményt kínál, mind az utazás, mind pedig a szolgáltatások terén. E kártyákat alapvetően különböző ügynökségek állítják ki, nem pedig az egyetemek. Továbbá, az ISIC-kártyát, mint bankkártyát is használhatják, ez esetben a bank állítja ki.

Összefoglalva: a diákigazolványok meglehetősen sokféleséget mutatnak Magyarországon és a szomszédos országok viszonylatában. Egyértelműen kijelenthető, hogy a diákkártyák minden országban utazási kedvezményekhez juttatják a hallgatókat, viszont a kihasználható lehetőségek száma már számottevő mértékben változik országról országra.

3.2 Határrendészet, vámügy

A9. A megnövekedett idejű határátlépés miatt ellehetetlenült a határon átnyúló ingázás, mind a munkavállalás, mind az oktatás terén. [Nyíregyháza UA, Nyíregyháza RO, Szeged RS]

A megkérdezett interjúalanyok nem erősítették meg, hogy az elmúlt időszakban szignifikánsan nőtt volna a várakozási idő a schengeni külső határokon, a határvizsgálat rendjében legalábbis változás nem történt; e szempontból a legfőbb irányadó dokumentum a 2006 óta létező, de egységes formában csak 2016-ban kodifikált Schengeni Határellenőrzési Kódex (2016/399. EU rendelet). Egyéb értesüléseink azonban arra mutatnak, hogy az illegális bevándorlók számának nagyarányú növekedése miatt a gyakorlatban szigorúbbá vált az ellenőrzés, ami törvényszerűen a forgalom lassulásához vezetett.

Magyarország és Ukrajna viszonylatában a kishatárforgalmi megállapodás egyszerűsített átkelést tesz lehetővé a határsávban élők számára, ez azonban csak akkor működhet a gyakorlatban, ha van megfelelő fizikai és technikai kapacitás a kishatárforgalomban részt vevőknek a többiekétől elkülönített kezelésére. Erre viszont a legtöbb határátkelőhelyen nincs mód, akárcsak a szerb és a román határon.

A határon átnyúló napi ingázás érdekében létezett arra vonatkozóan elképzelés, hogy a távolsági és a helyi forgalmat elkülönítve, utóbbi számára a határátkelőkön lehetőség legyen chipes átengedő rendszer üzembe helyezésére, amely lerövidíthetné az átkelési időt a napi szinten ingázók számára. Ez esetben azonban féltő, hogy ha illetéktelen kezekbe kerül a chip, ellenőrizhetetlenné válik a rendszer.

Esetlegesen külön sáv rendelkezésre bocsátható adott állam(ok) polgárai számára, ebben a Saarbrückeni megállapodás a mérvadó; viszont amennyiben eltérő jogállású személyek utaznak egy autóban, az egyszerűsített átkelés problémássá és technikailag nehezen kivitelezhetővé válik. Megoldást jelenthetne az átkelő számának növelése is, ezek azonban mindkét fél részéről forintban milliárdos nagyságrendű beruházást igényelnek, valamint a fenntartási költségek megosztását, így az elmúlt években csak kevés új átkelő valósult meg.

Össességében tehát a határ- és (az ukrán és a szerb határ esetében) a vámvizsgálat időigénye és kiszámíthatatlansága valóban problémás az ingázás szempontjából.

A10. Záhonynál megszűnt a gyalogos határátlépés, ezért sokan kénytelenek a határnál stoppolni annak érdekében, hogy valaki átvigye őket a határon. [Nyíregyháza UA]

Az ORFK Határrendészeti Főosztálya szerint a gyalogos forgalmat az ukrán határforgalmi megállapodás nem zárja ki, nem tudnak korlátozásról. A határátkelőhely területén stoppolni azonban nem lehet, azon kívül viszont nehezen ellenőrizhető, ezért létező gyakorlatnak számít.

A záhonyi határátkelőnél a gyalogsközlekedésre alkalmas infrastruktúra hiányában – az átkelőt jelentő Tisza-hídon nincs járda – valóban nincsen és a közelmúltban nem is volt gyalogos határátlépés, itt a stoppolás ezért az egyetlen „megoldás” azok számára, akik gépjármű nélkül kívánnak átjutni Ukrajnába. Szabályos gyalogos átkelésre legközelebb a 25 kilométerre található Lónyai határátkelőnél van lehetőség.

A megyei rendőr-főkapitányság tájékoztatása szerint a Záhonynál található határállomás egy olyan nemzetközi jelentőségű határátkelő pont, amely elsősorban nem a határtérségben lakók igényeit szolgálja ki. A gyalogos határátkelés lehetőségének bevezetését pedig a közeljövőben sem tervezik.

Az interjúzások keretében megszólítottunk néhány térségben élő, akik szerint lenne igény a gyalogos átkelésre, de a hídon jelenleg tényleg nincsen járda, emellett, hogy az autós forgalomnak is szűkös, s műszakilag is felújításra szorul. Tekintettel az állandó torlódásokra, nem biztos, hogy jelen körülmények között szerencsés lenne elindítani a gyalogos forgalmat.

A11. Az ukrán magyar határtérségben a határon átnyúló közösségi, kulturális együttműködésekben problémát okoz a vízumkényszer. Előfordul, hogy a kulturális rendezvények fellépői nem tudnak teljes létszámban átjönni a határon. [Nyíregyháza UA]

A határrendészettel foglalkozó szakember közlése szerint az Európai Unió tagállamaiban a vízumkiadás közösségi szinten szabályozott (Prümi Határozat: a Tanács 2008/615/IB határozata), az országoknak ehhez kell alkalmazkodniuk, az önálló mozgásterük kevés. A Magyar-Ukrán Kishatárforgalmi Egyezmény (2007. évi CLIII. törvény)², valamint az Ukrajnában élők európai uniós – elsősorban magyar, román,

² A kishatárforgalmi engedély birtokosa többszöri vízummentes beutazásra és hat hónapon belül legfeljebb három hónapos tartózkodásra jogosult Magyarország határ menti területén. Az engedéllyel a

szlovák – állampolgársághoz jutása részben enyhít a helyzeten, ugyanakkor az e lehetőségekből kiszorulókat továbbra is sújtják a vízumszerzés nehézségei. A migránsválság, valamint az ukrajnai háborús helyzetpedig továbbra is hátráltatja a vízumkötelezettség eltörlését.

Ugyanakkor az Európai Bizottság 2015 december végén megjelent hatodik helyzetjelentésében pozitív értékelést adott Ukrajnáról a vízummentesség kritériumainak teljesítése kérdésében, ezért 2016 áprilisában a Bizottság ajánlást tett arra, hogy az uniós tagállamok szüntessék meg a vízumkötelezettséget Ukrajna állampolgárai számára a rövid idejű utazásokra vonatkozóan. Ennek értelmében a biometrikus útlevelel rendelkező ukrán állampolgárok legfeljebb 90 napos időtartamra vízummentesen léphetnének be a Schengeni Övezet területére. Végleges döntés az ügyben 2016 őszén születhet. Kedvező döntés esetén az akadály lényegében feloldottnak tekinthető.

A12. A határon nem lehet lőfegyvert átvinni. A DINPI börzsönyi kollégáinak hiába lenne egyszerűbb Szlovákián át megközelíteni a szintén magyar területen található (Esztergomban) lőteret lögyakorlat céljából, a határátlépés szabályai nem adnak erre lehetőséget. [Esztergom]

A határrendészeti szakember közlése szerint a szolgálati lőfegyverrel történő határátlépést az általános szabály tiltja, ugyanakkor bizonyos esetekben képezhető kivétel. Történhet ez kétoldalú egyezmények útján – Magyarország esetében azonban ilyenről nincs tudomásunk –, illetve nemzetközi együttműködéshez kötődően, amint azt Magyarországon a 2002. évi LIV. törvény (a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről), illetve a 2012. évi CLXXX. törvény az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködéséről (az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködéséről) rögzíti.

Közösségi szinten létezik az ún. európai lőfegyvertartási engedély, melyet a fegyverek megszerzésének és tartásának ellenőrzéséről szóló 91/477/EGK irányelvel (Irányelv) összhangban Magyarországon a lőfegyverekről és a lőszerkekről szóló 2004. évi XXIV. törvény vezetett be. Európai lőfegyvertartási engedély a lőfegyver tartására jogosult természetes személynek adható. Ennek hatálya ugyanakkor nem terjed ki az 1. § (2) bekezdés a) pontjában felsorolt fegyveres szervek szolgálati lőfegyvereire. Ezek külföldre vitelét nemzetközi szerződések és európai uniós jogi aktusok szabályozzák.

határ menti terület azon településeire lehet beutazni, amelyek a határtól számított 50 kilométeres sávban helyezkednek el. Az engedély kiváltására azok a személyek és közvetlen családtagjaik (házastárs, kiskorú és eltartott gyermekek) jogosultak, akik a határ külső oldalán, a határtól számított 50 kilométeres sávban élnek. Forrás: <http://www.mfa.gov.hu/>

A13. Az állatok határon történő átvitele, átlépése bizonyos határátkelőkre korlátozott, ami például a határon átnyúló lovasturizmus szempontjából igen problémás. [Szeged RS]

A lovaknak az Európai Unión belül történő határon átlépő szállításának, illetve mozgásának főbb szabályai szerint 6 hónapos kortól minden lónak lóútlevél szükséges az azonosításhoz (nem csak határon átlépés esetén), melyhez kötelező előírások (pl. vérvétel) is társulnak. A lovakat egyértelműen meg kell jelölni – ez lehet rábélyegezés vagy chip beültetése –, mindezek teljesítése után pedig már szabadon mozoghatnak az EU-ban.

Az EU-n kívülre, illetve harmadik államból az EU-ba történő határátlépés esetén Európai Unió szintű előírás, hogy harmadik országból csak olyan határátkelőhelyen léphet be állat, ahol van állategészségügyi kirendeltség. Ezen túlmenően a lovaknak ugyanolyan szigorú azonosítási eljáráson és egészségügyi vizsgálaton kell átesniük, mint az az EU-n belüli viszonylatban történik. Mindez az egész EU állatállományának a védelmét szolgálja, elsősorban a járványokkal szemben.

Mivel egy állategészségügyi kirendeltség kialakítása igen jelentős anyagi ráfordítást igényel, ezek száma, így a harmadik országból történő belépést lehetővé tevő határátlépési pontok száma is, igen limitált. Mindazonáltal a meglévő kirendeltség (Rösztke) áteresztő-kapacitásának bővítése, vagy egy új kirendeltség kiépítése valamely másik nemzetközi határátkelőnél (Tompá, Hercegszántó) jelentősen javítaná az állatok határon történő átlépésének körülményeit.

A14. A mezőgazdasági térségekben gyakran problémát okoz a legelő állatok országhatáron belül tartása. Ilyenkor célszerű volna lehetőséget biztosítani a túloldali legelők használatára is. [Miskolc]

A határrendészeti szakember közlése szerint a Schengeni Egyezmény, mely a csatlakozó országok közötti határok korlátozások nélküli átlépését lehetővé teszi, csak személyekre vonatkozik, állatokra nem. Az állatok határátlépéséről nemzeti, illetve közösségi szintű állategészségügyi jogszabályok rendelkeznek a betegségek behurcolásának, illetve tovaterjedésének kockázatát csökkentendő, illetve megakadályozandó. A szabályozás ezért az országok közötti élőállatok mozgását bizonyos állategészségügyi garanciákhoz, feltételekhez köti. Ezek a feltételek a gyakorlatban mindig egy állategészségügyi bizonyítványban (vagyis hatósági dokumentumban) testesülnek meg, melyben foglalt feltételeket az indító ország hatósági (állami) állatorvosának kell leigazolnia. Ezzel lehet azután átlépni a belső határokat, természetesen a magántulajdon tiszteletben tartása és a közlekedési szabályok betartása mellett.

A NÉBIH munkatársa szerint lehetőség van arra, hogy a magyar és más uniós, vagy azon kívüli országbeli, közös határ mentén legeltető gazdák egymással írásbeli megállapodást kössenek egyikük területére való átlegeltetés vagy kölcsönös átlegeltetés tárgyában (a másik állatállománnyal közös vagy azoktól elkülönült módon, itt már arra is figyelni kell, hogy idegen állat jelenik meg a tenyészetben). Mivel azonban az országokban a tartás, legeltetés, mozgatás stb. témában bejelentési kötelezettség áll fenn az illetékes hatóságok felé (Magyarországon a 2008. évi XLVI. törvény értelmében a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH) felé), a megállapodást mindkét gazdának be kell jelentenie a saját illetékes hatósága felé, és e tekintetben minden előírásnak meg kell felelniük, pl. hogy a másik gazda tenyészetében fertőző betegség nincsen jelen. A nyilvántartási bejelentésen túlmenően az állatállománynak meg kell felelnie a vonatkozó ország állategészségügyi szabályainak is.

A15. + A54. + A59. Vámszabályozás

A15. Szerbia vámszabályozása túl szigorú, ami sok esetben a határon átnyúló együttműködések is nehezíti. Ha a magyar oldali partner egy projekt keretében ingyenes kiadványokat jelentet meg, és azokat szeretné a szerb oldalon is terjeszteni, el kell vámoltatnia. Ugyanez érvényes az egyszeri rendezvényhez szükséges tolmácsfülkék átszállítására is. [Szeged RS]

A54. Bizonyos okmányok érvényessége eltérő Szerbiában a magyar oldalhoz képest. A szerb oldal korlátozhatja a magyar oldalon kiállított okmányok érvényességét. [Szeged RS]

A59. Az áruk ideiglenes átszállítását segítő ATA-kártyák érvényességi idejét a szerb fél korlátozhatja, ami a nagyobb jelentőségű és/vagy a tartósabb megjelenést nehezíti a magyar oldali vállalkozások számára.

A fentiekben bemutatott három akadály közül valamennyi a magyar-szerb határon működő határ- és vámellenőrzéshez kapcsolódóan, minden esetben a szerb vámszolgálatot érintően merült fel, ezért e problémákat összevontan kezeljük.

Az érvényes jogszabályokon alapuló eljárás alapja mind Szerbiában, mind Magyarországon alapvetően befolyásolja, hogy mindkét ország aláírója volt az Isztambuli Egyezménynek (az áruk ideiglenes behozataláról, Isztambulban, 1990. június 26-án kelt Egyezmény), így nemzeti törvényhozásuk is ehhez igazodóan szabályozta a kérdést. Az Isztambuli Egyezmény az ATA-igazolvány (Admission Temporaire/Temporary Admission) révén lehetővé teszi, hogy egy külföldön bemutatni szándékozott vagy saját munkaeszközként használni kívánt nagy értékű terméket egy bizonyos időtartamra (általában 1 év) az illetékes külföldi vámhatóság jóváhagyásával, ideiglenes beviteli vám eljárás keretében vámbiztosíték megfizetése nélkül be lehessen

szállítani az adott ország területére. Az ATA-igazolvány alkalmazását nemzetközi vámegegyezmények: az ATA Egyezmény (Vámegegyezmény az áruk előjegyzési eljárásban való behozatalához szükséges A. T. A. igazolványról, Brüsszel, 1961. december 6.) és az Isztambuli Egyezmény (az áruk ideiglenes behozataláról, Isztambulban, 1990. június 26-án kelt Egyezmény), valamint az egyes elfogadó országok saját törvényei szabályozzák. Mind Magyarország, mind Szerbia tagja a fenti egyezményeknek, Magyarországon az Egyezmény és mellékletei kihirdetéséről a 2005. évi CLXVIII. törvény, az eljárás pontos menetéről pedig a 12/2016. (IV. 29.) NGM rendelet (a vámmentes vámeljárás végrehajtásának részletes szabályairól) rendelkezik.

A külföldről behozott (vám) árut - függetlenül attól, hogy kell-e utána vámot fizetni vagy sem - vámellenőrzés alá kell vonni. Ez a vámellenőrzés a (vám)határon történő árubejelentési kötelezettséggel kezdődik. Az árut a jogosult személy vagy megbízottja, köteles bejelenteni az intézkedő vámosnak. Az intézkedő vámos a jogosult személyt, ott a határon expedíós (vámügynöki) irodába küldi a szükséges vámáru-nyilatkozat elkészítése végett. Ezután a jogosult személy az áruval és a vámáru-nyilatkozattal a címzett lakóhelyéhez-telephelyéhez illetékes vámhivatalnál köteles jelentkezni, a vámkezelés levezetése céljából. A vámkezelést kizárólag az erre irányuló kérelem alapján végzik. Az ellenszolgáltatás nélkül érkező könyv, folyóirat, vagy hasonló kiadvány vámmentességet élvez. Ez azonban nem történik automatikusan, kérvényezni kell ugyanis, kellő bizonyítékok mellékelésével. Az intézkedő vámhivatal ezután határozatban rendelkezik az említett kiadványok vámmentességéről. Összességében tehát a vámmentesség megállapítása érdekében az ingyenes kiadványok esetében is szükséges a vámellenőrzés, akár Szerbiából Magyarországra, akár az ellenkező irányba kerül sor a behozatalra.

Hosszú évek tapasztalata, hogy a szerb vámhatóság valóban lerövidíti az igazolványon feltüntetett érvényességi időtartamot, és ezzel eltér az Isztambuli Egyezményben meghatározott lehetséges beviteli időtartamoktól, amelyet a szerbiai kamara, mint a szerbiai nemzeti garanciaszerv is megerősített, és amelyet több alkalommal jelzett is a szerb vámhatóság felé.

A probléma tehát alapvetően nem szabályozási (hiszen a szabályozás világos és egyértelmű), hanem végrehajtási természetű. Alapvető gondot jelent a szerb vámtisztek nem megfelelő felkészültsége, valamint a vámszolgálat korszerűtlen infrastrukturális felszereltsége.

3.3 Helyi termékek

A16. + A17. + A20. Helyi / kistermelői termékek határon túli árusítása

A16. Eltérő szabályozás van életben a szomszédos országokban a helyi termékek tekintetében. [Szentgotthárd]

A17. A magyar szabályozás megszabja, hogy a termelés helyétől számított mekkora távolságban árusítható az adott termék helyi termékként. [Esztergom, Szentgotthárd]

A20. Nem lehet határon átnyúló helyi termelői piacot létesíteni. Ha a túloldali árusok is szeretnének megjeleni az adott település piacán, akkor nemzetközi vásárt kell rendezni. [Esztergom]

A helyi termékekkel, és azok hálózatba szervezésével foglalkozó szakember szerint a helyi termékekre vonatkozóan ugyan az Európai Unió készített ajánlásokat az elmúlt években, a termékkör pontos elnevezésével és definíciójával kapcsolatban azonban minden országban más szabályozás van érvényben. Több uniós tagállamban pedig nincs is érdemi szabályozás a kistermelői értékesítésre vonatkozóan. Azon tagállamok esetében, ahol létezik ilyen szabályozás, megállapítható, hogy az egyes jogszabályok definíciói nem feleltethetők meg pontosan egymásnak, s a helyi termékre vonatkozó meghatározás általában (kimondva vagy kimondatlanul) csak az adott országban megtermelt árut ismeri el helyi termékként.

A helyi termékekkel foglalkozó szakemberek egyetértenek abban, hogy a helyi termék előállítása során a termelés, a feldolgozás és az értékesítés, valamint a fogyasztó a lehető legközelebb vannak egymáshoz, rövid az ellátási lánc, bár a távolságok a terméktől, a régiótól és a körülményektől függően változhatnak. Ez alapján észszerű az a szabályozás, mely szerint a kistermelő csak bizonyos területi korlátozás betartása mellett értékesítheti termékeit. Erre az esetre vonatkozik a „régión belüli” fogalom (a termék-előállítás helye szerinti megyében lévő, valamint budapesti), amely kibővíthet a gazdaság helyétől légvonalban számítva az *ország területén belül legfeljebb 40 km távolságra* lévő meghatározással. A 40 kilométeres légvonaltávolság alól kivételt képez a méz és a növényi termékek, mint például a lekvár és befőtt. Ez azt jelenti, hogy mézet és lekvárt/befőttet kistermelőként az ország egész területén lehet árulni.

A 40 kilométeres szabály azonban csak az ország területén belül érvényes, az országhatár túloldalára nem vonatkozik. Ennek értelmében a magyar szabályozás alapján magyarországi kistermelői/helyi piacokon csakis magyar kistermelő árulhat, ugyanis a kistermelőség lényege éppen abban van, hogy a tevékenység az országon belül történik, és a terméket nem viszik át a határon. Bár a magyar kistermelői jogszabály nem tartalmaz közvetlen utalást a külföldi kistermelőkre vonatkozóan, a

kistermelői élelmiszer-termelés, -előállítás és -értékesítés feltételeiről szóló 52/2010 FVM rendeletet mégis azzal a céllal alkották meg, hogy a magyarországi kistermelőt védje a konkurenciától, s e szempontból nézve a külföldi kistermelő is konkurenciát jelent. A nevezett jogszabályban közvetve, a kistermelők regisztrációhoz kötésével jelenik meg a külföldi kistermelők kizárása.

Elméleti szinten azonban külföldi kistermelő árulhat magyarországi helyi piacon abban az esetben, ha a NÉBIH ezt engedélyezi. Ez az engedély azonban csak egy-egy alkalomra (l. nemzetközi vásár), meghatározott időben és meghatározott helyen történő árusításra szól. Ilyen engedélyeket a gyakorlatban ritkán adnak ki.

A helyi termékekkel foglalkozó szakemberek szerint más országból, így az országhatár túlsó oldaláról érkező árusok csak nemzetközi vásár keretében árulhatják termékeiket, amely azonban más szabályozás alá esik. A vásárokon a szervezők szabadon dönthetnek arról, ki vehet részt eladóként a rendezvényen, ilyen események megrendezésére azonban a piacokénál csak jóval ritkábban van mód.

A18. Az élelmiszer-biztonsági előírások nincsenek összhangban: a magyarok nem fogadják el a szlovák tanúsítványt. [Esztergom]

A témával foglalkozók közlése szerint a helyi termékeknek élelmiszer jellegük miatt meg kell felelniük a hatályos élelmiszer-biztonsági előírásoknak. Az élelmiszerbiztonság mind közösségi, mind pedig nemzeti szinten erősen szabályozott terület, az előírások azonban – bizonyos alapvonásokon túl – meglehetősen különbözőek még az EU-tagországok között is. Magyarországon általában szigorúbbak a szabályok, mint a környező országokban, így a helyi termékként árult élelmiszerek vonatkozásában is több engedélyre van szükség, valamint szigorúbban szabályozzák a zárjegy használatát is.

A19. A magyar oldalra érkező árusnak be kell jelentkeznie áfa-alanynak, ami a magyar termelőhöz képest megemeli az árait. [Esztergom]

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal közlése szerint a hatályban lévő európai uniós szabályozás értelmében a közösség valamennyi polgárát, illetve vállalkozását ugyanazok a jogok illetik meg valamennyi tagállamban. Ennek értelmében tehát a határon túli kistermelőnek, hasonlóképpen, mint a hazai kistermelőnek, adószámot kell kérelmeznie az adóhivatal helyi kirendeltségében. Az adószám kiadása ingyenesen történik: nem jelent közvetlen pénzügyi terhet a kistermelők számára.

Az adószám birtokában a kistermelőnek lehetősége van arra, hogy ha a bevétele nem haladja meg az évi 6 millió forintot, akkor alanyi ÁFA-mentességben részesüljön. Amennyiben pedig túllépi ezen éves keretet, akkor azt jelentenie kell az adóhivatalnak

és a fennmaradó összeg után adózni kell. Az alanyi adómentesség feltétele azonban, hogy a mentességben részesülő adóalanynak Magyarországon kell letelepednie. Emiatt a magyar adórendszerben regisztráló határon túli kistermelőkre valóban nem teljesen ugyanazok a feltételek és követelmények vonatkoznak, mint hazai társaikra.

A21. A szerb határon több terméktípust is- így például sok, a helyi termékek csoportjába sorolható tételt is – mérettől függetlenül csak speditőr hozhat át, ez az őstermelők megjelenését lehetetlenné teszi. [Szeged RS]

Az adóhatóság tájékoztatása szerint az említett problémához kapcsolódóan a mezőgazdasági termékpiacok közös szervezésének létrehozásáról szóló 1308/2013/EU rendelet az irányadó. E keretszabályozás, mely szabályozza többek között a harmadik országokkal folytatott mezőgazdasági kereskedelmet is, a kereskedelmi célú forgalom tekintetében nem tesz különbséget a kistermelői szinten, valamint a más (pl. nagyüzemi) módon előállított termékek között, továbbá nem kínálnak lehetőséget a vámtartozás alóli mentességre jogosító mennyiségi küszöbértékek alkalmazására. A rendeletben szereplő piacsabályozási eszközök bevezetése mezőgazdasági termékeként eltérő módon történik, az adott termék piaci helyzetének változásaihoz igazodóan.

A mezőgazdasági termékek uniós külső határon át történő szállításához kapcsolódóan tehát vám eljárás lefolytatása szükséges, melyet az Európai Parlament és a Tanács 952/2013/EU Rendelete (az Uniós Vámkódex létrehozásáról) szabályoz részletesen. Behozatal esetén szabad forgalomba bocsátási vám eljárást, kivitel esetén pedig kiviteli eljárást kell kérvényezni (5. cikk 16. pont a, b, c).

A vám eljárásokkal jelen dokumentum részletesen foglalkozik az A15. + A54. + A59. pontokhoz kapcsolódóan.

A22. A közbeszerzési jogszabályok akadályozzák a helyi termékek átvételét az önkormányzati szociális intézmények alapanyagigényének ellátására, függetlenül az őstermelő nemzetiségétől. [Miskolc]

A helyi termékekkel foglalkozó szakember szerint nincs olyan jogszabály, ami kizárná a helyi termékek bevitelét a közétkeztetésbe. Ugyanakkor egy – vagy több – közintézmény élelmiszerrel való megfelelő ellátása olyan mennyiségi és minőségi kritériumokat támaszt a beszállítókkal szemben, amely a kistermelők számára sok esetben megoldhatatlan. Az akadály tehát itt nem a szabályozásból, hanem az üzemméretekből fakad.

A23. Nincsen uniós szintű szabályozás a védjegyek tekintetében. Egy határon átnyúló térség védjegyét például mind a két országban külön-külön be kell jegyeztetni. [Esztergom]

A védjegyek mind európai uniós, mind tagállami szinten szabályozottak, uniós szinten a Tanács 207/2009/EK rendelete, Magyarország esetében pedig a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény jóvoltából. Amennyiben adott ügyfélnek az egész Európai Unió területére vonatkozóan van védjegy bejegyzési szándéka, úgy lehetősége van közösségi védjegyet lajstromoztatni, egyéb esetekben tagállami eljárás lefolytatására van szükség.

A Földművelésügyi Minisztérium munkatársának közlése szerint az európai uniós szintű mezőgazdasági védjegyek a következők:

- oltalom alatt álló eredetmegjelölés – a termék egy meghatározott régióból, országból származik – az előállítás meghatározott földrajzi területen valósul meg (pl. alföldi kamillavirág),
- oltalom alatt álló földrajzi jelzés - a termék egy meghatározott régióból, országból származik, és a termék neve földrajzi eredetnek számít (gönci kajszibarack, csabai kolbász),
- hagyományos különleges termék – hagyományos előállítással készül (tepertős pogácsa) – ezt a védjegyet kérelmezhetik országok együtt is, mint ahogy a pozsonyi kifli esetében meg is történt.

Az uniós oltalom kifejezetten földrajzi alapon működik, vagyis egy ország, régió termékeinek, termelésének levédetése a cél, és nem a kistermelői áruké.

Uniós oltalmat élvező védjegyet a tagállami földművelésügyi minisztérium révén lehet létrehozni, amennyiben úgy vélik, hogy a védjegyet érdemes uniós szintre kiterjeszteni. Ez egy hosszú folyamat, ami éveket vesz igénybe. Alternatívája, hogy egy valamely tagállamban bejegyzett védjegyet terjesztenek ki több más tagállamra, ez esetben szükség van a bejegyzésre. Olyan is előfordul, hogy saját védjegyet hoznak létre, amely belép egy már létrehozott ernyővédjegy alá – helyi termékek esetében ilyen például a Vidék Minősége Védjegy.

A mezőgazdasági termékek vonatkozásában Magyarországon 4 védjegy van jelenleg érvényben:

1. kiváló magyar sertés (kizárólag magyar alapanyaggal kell dolgozni),
2. kiváló magyar élelmiszer (magyar alapanyaggal kell dolgozni),
3. hagyomány, ízek, régiók (legkevesebb 50 éves tradíciót kell felmutatni),
4. nemzeti parki termék (nemzeti parkon belül kell a terméket előállítani).

Minden egyes védjegy úgy került definiálásra, hogy kiterjeszhető az ipari előállítási mennyiségtől egészen a kistermelőig, így helyi termék is megkaphatja, bár így a kistermelőt ez nem különbözteti meg a többiektől.

A kistermelői kategória létrehozása már önmagában is azt szolgálta, hogy Magyarország területén a kistermelők minél kevesebb adminisztratív teher mellett folytathassanak termelést és árusítást, így kifejezetten a kistermelőknek fenntartott védjegy nem létezik. Egyedül a méhészek használnak védjegyet, de az általuk használt méhészeti zárjegyet sem csak kistermelői méhészek használhatják, hanem bárki, aki minőségi mézet állít elő. A kistermelők számára a legfontosabb, hogy tudatosítsa a saját neve alatt futó termék minőségét; így tehát maga a védjegy az, ami garanciát és védelmet biztosít.

3.4 Egészségügy, szociális ellátás

A24. A mentőszolgálat autói sürgős esetben nem léphetik át a határt, abban az esetben sem, ha a határon túli kórház / ellátó intézmény közelebb található. A szomszédos országok tekintetében ez kölcsönösen igaz, kivéve Ausztriát. Az osztrák mentők tájékoztatás nélkül átjönnek az osztrák betegekért. [Esztergom, Győr, Nyíregyháza UA, Szentgotthárd]

Az Országos Mentőszolgálat (OMSZ) munkatársának tájékoztatása szerint a szervezetük mentési területe kizárólag Magyarországot foglalja magába, mivel az (ágazati, munkavégzési) engedélyek külföldön nem érvényesek, így az országhatár mentési céllal nem léphető át. A határon átnyúló mentéshez nagyon körültekintő, ellenőrizhető szabályozás lenne szükséges, melynek a háttere egyelőre nincs megteremtve, elviekben például külföldi mentőjárművek nem is használhatnak megkülönböztető jelzést az adott országban.

Betegszállítás céljából a mentőszolgálat gépjárművei átléphetik az országhatárt, ez ugyanakkor költségtérítéssel történik. E szállítások összehangolásához szükség van az egyes mentőszolgálatok közötti koordinációra. E tekintetben az együttműködés feltételei adottak, a nyelvi tényező ezzel szemben gondot jelenthet, de a probléma áthidalható.

A betegszállítási tevékenységek működését az Egészségügyi Államtitkárság felügyeli, és a 19/1998. (VI. 3.) NM rendelet szabályozza.

A25. Az egészségügyi informatikai rendszerek határon átnyúló integrációja nem lehetséges, de ennek többnyire adatvédelmi akadályai vannak. [Miskolc]

Az Országos Egészségbiztosítási Pénztár (OEP) munkatársának tájékoztatása szerint az egészségügyi ellátás az Európai Unión belül továbbra is tagállami kompetencia, így az egészségügyi ellátórendszerek egymástól függetlenül teremtik meg a működéshez szükséges feltételeket, így az adatbázisokat is. A páciensek adatainak egyes országok, tehát ellátórendszerek közötti hozzáférése elsősorban valóban alapvetően adatvédelmi okok miatt korlátozott. Emellett ugyanakkor fontos tényező, illetve szakmai szempont, hogy az OEP adatbázisa nem teljes körű, és nem is valós idejű adatokat tartalmaz, így orvosi szempontból kifejezetten kockázatos lenne a megosztása. Ezen túlmenően a hozzáférést nehezíti, hogy az adatbázisokban (a diagnózisokra) kódokat használnak, amik országonként eltérőek.

A26. A határon átnyúló betegmozgás nem lehetséges, az országonként eltérő egészségügyi biztosítási rendszer miatt. Sürgősségi esetben működik a biztosítók közötti elszámolási rendszer. A Via Carpatia ETT egyik munkatársánál viszont volt már példa az ellenkezőjére. [Győr, Miskolc]

Az egészségügyi szakember megfogalmazása szerint, ha határon átnyúló betegmozgásokról beszélünk, különböző eseteket kell megkülönböztetni. Amennyiben határ menti munkavállalóról van szó – esetükben a fő szabály, hogy az egyik országban van a lakóhelyük, a másik országban van a munkavállalás helye, és legalább heti rendszerességgel hazatérnek –, ők a munkavállalás helyén biztosítottak, de mindkét országban igénybe vehetik az egészségügyi ellátást. Ezt az Európai Unió 883/2004-es rendelete szabályozza. Az ügyintézéshez elérhetőek formanyomtatványok, amiket be kell kérni a biztosítás szerinti országnak a kompetens intézményétől; ez Magyarországon esetében az Országos Egészségbiztosítási Pénztár.

A határ túloldalán munkaviszonnyal nem rendelkezők ugyanakkor nem választhatnak szabadon egészségügyi ellátó intézményt, csak bizonyos esetekben, ezeket alapvetően a fenti rendelet és a 2011/24/EU-irányelv szabályozza. Ilyen esetek:

1. Sürgősségi ellátás: e terület jól szabályozott, jól működő gyakorlattal, így itt az ellátás, az információcseré, valamint a finanszírozási kérdések megoldása akadálytalanul működik.
2. Külföldi gyógykezelés az uniós rendeletek alapján (a külföldi országban munkaviszonnyal rendelkező páciens esetén) (S1): viszonylag egyszerűen áthidalható probléma, a páciens egyszeri adminisztratív eljárás után a lakóhelye és a munkahelye szerinti országban is igénybe tud venni tervezett ellátást.

3. Külföldi gyógykezelés az uniós rendeletek alapján (a külföldi országban munkaviszonnyal nem rendelkező páciens esetén) (S2): a kezelés igénybe vétele előzetes eseti engedélyhez kötött, s csak abban az esetben kerülhet rá sor, ha a lakóhely szerinti országban a páciens nem veheti igénybe az adott kezelést. A külföldi gyógykezelés esete tehát közösségi szinten szabályozott, a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK-rendelet, illetve az e rendelet végrehajtásáról szóló 987/2009/EK-rendelet által.
4. Külföldi gyógykezelés szabad szolgáltatóváltással (a külföldi országban munkaviszonnyal nem rendelkező páciens esetén): a lehetőséget a 2011/24/EU-irányelv teremtette meg, ugyanakkor a magyar jogrendbe való átültetés (340/2013. (IX. 25.) Korm. rendelet a külföldön történő gyógykezelések részletes szabályairól) oly módon szabályozta a kérdést, hogy továbbra is meglehetősen széles maradt az engedélyköteles ellátások köre.

Mindazonáltal összességében elmondható, hogy az egészségügyi rendszer finanszírozhatóságával, tervezhetőségével kapcsolatos aggodalmak miatt nincs igény, illetve szándék a teljesen szabad szolgáltatóválasztás lehetőségének megteremtésére (nem csak hazánkban).

A27. + A28. + A29. Ellátási jogosultság igazolása

A27. Elviekben nem lehet egyszerre több országban társadalombiztosítási járulékot fizetni, ugyanakkor (leginkább információhiány miatt) mégis sokan ezt teszik, ami problémát okoz, hiszen a két ország társadalombiztosítási adatbázisa nincs összehangolva [Szeged RS]

A28. A határon túl tartózkodó, munkaviszonnyal rendelkezők esetében problémás a különböző ellátásokra való jogosultság igazolása (igazolni kell az életvitelszerű ott-tartózkodást). [Győr AT].

A29. Külföldön a vállalkozó ugyan befizeti a járulékot, de itthon nem mindig ismerhető el (a jogviszonyt nem automatikusan ismerik el). [Esztergom]

A szociális ügyekért felelős szakemberek tájékoztatása szerint az Európai Unión belül más tagállamban életvitelszerűen tartózkodó, illetve dolgozó uniós állampolgárok egészségügyi és szociális ellátásokhoz való hozzáférését a közösségi jog, valamint az ezzel összhangba hozott nemzeti jogszabályok (Magyarország esetében az 1997. évi LXXX. törvény) szabályozzák.

A 883/2004/EK-rendelet végrehajtási rendelete, a 987/2009/EK-rendelet több alapelvet kimond, többek között, hogy kettős biztosításban nem állhat senki, valamint, hogy az ellátásokra való jogosultsághoz a különböző országokban eltöltött időszakokat

együttesen kell figyelembe venni. Ezen túlmenően a rendelet kimondja az ellátások exportjának elvét, melynek érdekében egyetlen állampolgárt sem kényszeríthetnek arra, hogy abban az országban lakjon, ahol az ellátását fizetik. A kérdéskör tehát meglehetősen jól szabályozott, a problémát sokkal inkább az információhiányból adódó nehézségek okozzák.

A nemzetközi nyugdíjigénylés minden esetben egy egységes formanyomtatvány kitöltésével történik. Az igénybejelentő nyomtatvány meglehetősen bonyolult, mert minden tagállam esetében ugyanazt a formanyomtatványt alkalmazzák. Az eltérő jogrendek miatt a tagállamok mindegyikében más adatok, információk szükségesek az igényléshez, így ezek mindegyikére rákérdez az űrlap, az ügyfélnek azonban csak a releváns részeket kell kitöltenie. A problémák alapvetően ebből a bonyolultnak tűnő eljárásból, illetve a be nem jelentett munkahelyekből fakadhatnak.

A Magyarországgal szomszédos nem-EU tagállam Szerbiát és Ukrajnát a rendelet és a korábban említett 2011/24/EU-irányelv sem érinti. Ugyanakkor vannak kétoldalú egyezmények, melyek szabályozzák a kérdést ezen államok esetében is. Magyarország és a Szerb Köztársaság között a társadalombiztosítási járulék kérdése meglehetősen jól szabályozott. A 2013. évi CCXXXIV. törvénnyel került kihirdetésre és 2014. december 1. napján lépett hatályba a magyar-szerb szociális biztonsági egyezmény, amely felváltotta az 1957. október 7-én aláírt magyar-jugoszláv szociálpolitikai egyezményt. Az egyezmény hatálya kiterjed számos egészségügyi és szociális ellátási kérdésre, így a társadalombiztosítási járulék kérdésére is. Az egyezmény tartalma és az általa meghatározott eljárásrend szinte teljes mértékben megegyezik a 883/2004/EK-rendeletben, illetve az e rendelet végrehajtásáról szóló 987/2009/EK-rendeletben megfogalmazott uniós szabályozással. Így a nem EU-tag Szerbiával is az EU-konformnak megfelelő szabályozás van életben, amely az egyezmény előkészítésekor kifejezett szándék is volt.

Az Ukrajnával való kapcsolatot egy régi, 1961-ben megkötött szovjet egyezmény szabályozza. Ez teljesen eltér a többi országgal kapcsolatban meglévő szabályozástól, mert nem szociális biztonsági alapú. A szociális biztonságon alapuló egyezmény azt jelenti, hogy minden szerződésben résztvevő fél csak a saját biztosítási idejére fizet. A tényleges kifizetés tehát ez alapján történik, de a nyugdíj megállapításánál, a másik országban meglévő szolgálati időt is figyelembe veszik. Ukrajna viszonylatában egy területi elves egyezményről beszélhetünk. Ezt azt jelenti, hogy az ellátásokat, amelyek a tárgyi hatálya alá tartoznak, az az ország fizeti, ahol az igénylőnek állandó lakóhelye van, a teljes életpályára vonatkozóan.

A probléma hátterében tehát sokkal inkább az adminisztrációs nehézségekből, vagy az információhiányból adódó nehézségek állnak, mint szabályozási problémák.

3.5 Közlekedés

A30. Nemzetközi járatnak számítanak a határon átmenő buszjáratok. Ez több határszakaszon probléma, mert nehezíti az ingázást, és problémát okoz a díjszabásnál. A nemzetközi járatot belföldi utazásra nem lehet használni, csak az induló és a célállomáson állhat meg. Az is előfordul, hogy eltérőek a feltételek a határ két oldalán. Szlovákiában például ezekkel a járatokkal szemben nem olyan szigorúak a műszaki előírások, mint a magyar oldalon, ennek következtében jellemzően versenyhátrányban vannak a magyar közlekedési vállalatok. [Esztergom, Győr, Miskolc, Szeged RS]

A nemzetközi autóbusz-közlekedést az Európai Unió belül a 1073/2009/EK-rendelet szabályozza. Mivel ez egy rendelet, ezért kötelezően és közvetlenül alkalmazandó, magyar jogszabályban külön nincs kihirdetve. E téren nem létezik megkülönböztetés, hogy szomszédos vagy nem szomszédos EU-tagországról van-e szó, milyen a határforgalom jellege, stb. Minden esetben, ha uniós tagországok területét érintik a járatok, akkor a fentebbi EK-rendelet előírásai alapján kell eljárni. Az eljárásoknak meglehetősen jól kialakult gyakorlata van, ilyen értelemben tehát problémával nem szembesültünk.

A fenti EU-s rendeletnek ugyan van egy olyan passzusa, hogy államközi egyezmény alapján másfajta eljárási rendben is meg lehet állapodni, de ilyen irányú megállapodás eddig nem jött létre Magyarország és más uniós államok között.

Mivel Magyarország esetében több szomszédos ország nem EU-tag, ezek vonatkozásában a nemzetközi autóbusz-közlekedést kétoldalú egyezmények szabályozzák. Magyarországnak mind Ukrajnával, mind pedig Szerbiával van ilyen kétoldalú megállapodása, ezek alapján történik az engedélyezés. Probléma, hogy Jugoszláviával is volt ilyen megállapodás, de amikor az megszűnt létezni, nem jött létre megállapodás minden utódállammal. A jogalkalmazás során ez jelent problémákat, itt nem is jogszabály, hanem viszonyossági elv alapján járnak el. Ez a kialakult gyakorlat jól működik, még Koszovó esetében is.

A hazai közösségi közlekedés közszolgáltatási szerződéshez kötött, melyet a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, illetve az önkormányzatok kötnek a szolgáltatókkal. A szolgáltatás konkrét feltételeit a közszolgáltatási szerződéseknek kell tartalmazniuk.

Van arra is példa, hogy a Volánbusz egy olyan nemzetközi menetrend szerinti járatra kér engedélyt, mely lényegében egy hazai járat meghosszabbítása. Ilyen értelemben mégis lehet működtetni nemzetközi járatot belföldön is. Ez esetben a Volánbusznak megvan a közszolgáltatási szerződése, amellyel a járatot az adott viszonylaton belföldön közlekedtetheti, a Nemzetközi Közlekedési Hatóság engedélyével pedig

ezen felül ki is léphet az országból, ugyanazzal a járattal. Innentől az már nem probléma, hogy alapvetően egy belföldi járatról van szó, mivel van belföldi menetrendje, közszolgáltatási szerződése, illetve hatósági engedélye a határon túlra. Összességében tehát szükség van mindkét oldal szakterületért felelős minisztériumának, valamint a megállókat üzemeltető intézmény(ek)nek a hozzájárulására és az üzemeltető vállalat szerinti ország engedélyére. Az engedélyeket ötévente kell megújítani.

A nemzetközi járatok engedélyezésének menetéhez kapcsolódóan elmondható, hogy a nemzeti hatóság alapvetően az adott országban honos cégeknek ad ki engedélyt. Az EU-n belül egy engedély szükséges, mely szerint ha például egy magyar honosságú vállalkozás kér engedélyt járatindításra, akkor a magyar hatóság fogja az engedélyt kiadni, a társhatóság pedig nem engedélyez, hanem hozzájárulást ad. A társhatóság a hozzájárulást vagy feltételek nélkül megadja, vagy feltételekhez köti. Egyes feltételekről az NKH is tud, és már előre fel is hívja rá a kérelmező figyelmét, ilyenek pl. hogy biztosított legyen a külföldi megállóhelye (pontos cím szükséges); a megállóhely üzemeltetőjével megállapodást kell kötnie; megfelelő számú autóbusszal és személyzettel kell rendelkeznie (hosszú járat esetében a pihenőidő betartása kiemelten fontos); időben tartható menetrendet kell alkotni; valamint a vállalkozónak közösségi engedéllyel kell rendelkeznie. Emellett megvizsgálják az autóbuszok különböző (pl. műszaki) paramétereit is. Érvényes forgalmi engedéllyel kell rendelkezni a gépjárműparkhoz tartozó járműveknek, az érvényes műszaki vizsgák igazolását az eljárás elején bekéri a hatóság.

A határ másik oldalán azonban a szolgáltató nem végezhet automatikusan belföldi fuvarozást, az ott fel- és leszálló utasok át kell, hogy lépjenek az országhatárt, ennek ellenkezője ugyanis kabotázsnak³ minősülne. Belföldi fuvarozás másik országban csak az érintett ország megfelelő engedélyével végezhető, de ilyen esetről Magyarország és a szomszéd országok viszonylatában a magyar Nemzeti Közlekedési Hatóságnak nincs tudomása, ezért ennek kialakult gyakorlata sincsen.

³ A „kabotázs” meghatározása az *autóbusszal végzett személyszállítás nemzetközi piacához való hozzáférés közös szabályairól* szóló Európai Parlament és a Tanács 1073/2009/EK rendelet szerint:

- nem honos fuvarozó által ellenszolgáltatás fejében egy fogadó tagállamban ideiglenesen nyújtott belföldi közúti személyszállítási szolgáltatás, vagy
- a menetrend szerinti nemzetközi járaton utasok felvétele és célba juttatása ugyanazon tagállamban, feltéve, hogy nem ez a szóban forgó járat fő rendeltetése.

A32. A kiskorú iskolások nem mehetnek át kísérő hiányában a határon.[Pécs]

A megkérdezett határrendészeti szakember szerint kísérő nélküli kiskorúak esetében arról kell meggyőződnie a határrendészeknek, hogy a fiatakorúak nem a szülői akarat ellenére hagyják el az országot, illetve lépik át az államhatárt. Amennyiben a határrendészeket előzetesen tájékoztatják az iskolabuszjárat indításáról, akkor a szülő nélküli határátlépés nem jelent problémát.

A33. Magyar állampolgárnak Magyarországon külföldi rendszámú autót nem szabad vezetni. [Esztergom]

Az akadály jogszabályi környezete egyértelmű, ezért ágazati interjú a kérdést illetően nem készült. A jogi háttér kifejtése a Jogi leltár c. dokumentumban található.

A34. A szerb jogosítványt Magyarországon nem ismerik el, ami egyes szakmákban akadályozza az elhelyezkedést. [Szeged RS]

A magyar vezetői engedély kiállításának, valamint külföldi vezetői engedélyek Magyarországon történő használatának és honosításának feltételeit a közúti közlekedési igazgatási feladatokról, a közúti közlekedési okmányok kiadásáról és visszavonásáról szóló 326/2011. (XII. 28.) Korm. rendelet határozza meg.

Az illetékes közigazgatási hivatal válasza szerint Magyarország és Szerbia is csatlakozott az 1968. évi Bécsi Közúti Közlekedési Egyezményhez, ennek köszönhetően a szerb vezetői engedély hiteles magyar nyelvű fordítás csatolása nélkül jogosít jármű vezetésre Magyarország területén, a magyarországi tartózkodás kezdetétől⁴ számított egy évig, ezt követően (vagy akár az egy éves időtartam leteltét megelőzően is bármikor) vizsgakötelezettség és hiteles magyar nyelvű fordítás csatolása nélkül honosítható. A vezetői engedély honosításának díja 2016-ban 6 200.-Ft.

⁴ Az Európai Unió döntése értelmében 2009. december 19-étől Szerbia állampolgárai vízum nélkül utazhatnak az Európai Unió (EU) 25 tagállamába, valamint három olyan országba, amely nem tagja ugyan az EU-nak, de részese a schengeni térségnek. Azon szerb állampolgársággal rendelkező személyek, akik rendelkeznek érvényes biometrikus útlevéllel, szabadon utazhatnak ezen országokba rövidebb időszakokra, hat hónapos időszakban összesen 90 napra, függetlenül attól, hogy üzleti, tanulmányi vagy turisztikai célú utazásról van szó. Ha valaki a megengedett 90 napos tartózkodáson túl munkavállalás vagy tanulmányok folytatása miatt tovább szeretne tartózkodni, köteles a célország nagykövetségén vagy konzulátusán az utazás előtt hosszú távú vízumra vagy tartózkodási engedélyre kérelmet benyújtani. A schengeni országokban a munkavállalási engedély vagy megfelelő nemzeti tartózkodási engedély nélküli munkavégzés, illetve tartózkodás törvénytelen.

3.6 Foglalkoztatás, munkaügy

A35. Az egészségügyben különösen nehézkes egy külföldi állampolgár számára magyarországi kórházban közalkalmazotti státuszt szerezni, betölteni. A közalkalmazotti jogszabály a foglalkoztatás terén jelentős előírásokat támaszt a külföldi állampolgárokkal szemben. [Győr]

Az egyik határ menti magyar kórház humánpolitikai és munkaügyi osztályának vezetője szerint a szlovák vagy más uniós állampolgárok magyar egészségügyben, közalkalmazottként való foglalkoztatásának nincsenek akadályai, hiszen a szabad mozgás és tartózkodás joga és a kiegészítő jogszabályok alapján (Magyarországon pl. a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény szerint) – de a bevándoroltak, letelepedettek tekintetében is – mára rutinszerű, hogy külföldi állampolgárokat is foglalkoztatnak a magyar egészségügyben (pl. az esztergomi Vaszary Kolos kórházban). A felvételi eljárások csak abban különböznek a magyar pályázókétól, hogy a külföldinek be kell szereznie a TAJ-számot és az adóazonosító számot.

Egyébként a foglalkoztatása nem tér el a többi dolgozóétól, mert ugyanúgy lehet munkaviszonya 8 órában, vagy akár otthonról való bedolgozással is foglalkoztatható.

Amennyiben oklevelek, igazolások, szakképzettségek tekintetében kérdés merül fel, a kórház állásfoglalást kér az Egészségügyi Nyilvántartási és Képzési Központtól. Ilyen kérdések szakdolgozók tekintetében nem szoktak felmerülni, inkább csak orvosok vonatkozásában.

A kórház egy másik munkatársa is arra mutatott rá, hogy az uniós állampolgárok szabad mozgására vonatkozó alapelv, mint az Európai Unió működéséről szóló szerződés 45. cikkében rögzített uniós alapelv kezeli ezt a helyzetet. Ennek figyelembe vételével, az uniós állampolgárok más uniós tagállamban állást kereshetnek, munkát vállalhatnak, e tekintetben az adott ország állampolgáraival megegyező bánásmódban kell, hogy részesüljenek, ideértve a munkafeltételeket és minden egyéb szociális- és adókedvezményt.

A36. Hosszadalmas a foglalkoztatás előtti bürokratikus akadályok leküzdése. A foglalkoztatáshoz szükség van többek között magyar TAJ-kártyára, de ide tartozik a diploma honosítása is. [Győr]

A határon túli munkavállalók Magyarországon való foglalkoztatásához szükséges bürokratikus követelmények elintézése egyszerre egyszerű és hosszadalmas is. Az egyszerű folyamat vonatkozik az adószám és a TAJ-szám kikérésére, míg az egészségügyi biztosítás ügyintézése inkább hosszadalmas.

A munkavállaláshoz szükséges bürokratikus követelmények intézése nem vesz igénybe különösen sok időt. Az adószám kikérése a helyi adó és vámhivatalban történik meg. Az adószám kikérése probléma- és zökkenőmentes, nem terheli felesleges bürokrácia. A TAJ kártya-kikérése is zökkenőmentes, melyet a legjobb személyesen elintézni.

A magyarországi egészségügyi biztosítás elintézése azonban sokkal bonyolultabb és időigényesebb. Először is kérvényezni kell a magyarországi egészségügyi biztosítónál a biztosítást, amihez szükséges az E 106-os nyomtatvány kitöltése és az igénylő személyi igazolványának teljes fénymásolata. Ezután a magyar egészségügyi biztosító felveszi a kapcsolatot a külföldi egészségügyi biztosítóval, amely megküldi az új egészségügyi kártyát a kérvényezőnek. Az igénylés teljes lefutásának az ideje olykor több hónapot is igénybe vesz, ezért az ügyintézés nagyon lassú.

Egyes esetekben a határon túli munkavállalónak nem kell személyesen intézni az adószámot és a TAJ-kártyát a munkavállaláshoz, mivel azt a foglalkoztató végzi el a munkavállaló nevében. Az ilyen fajta csoportos munkavállalási ügyek intézése főleg olyan munkáltatóknál fordul elő, ahol nagyszámú külföldi munkavállaló dolgozik.

A38. Jelentős fogalomhasználati eltérések figyelhetőek meg az egyszerűsített foglalkoztatás jogi szabályozásában. Az egyszerűsített foglalkoztatásra vonatkozó ausztriai szabályokat nem tudják alkalmazni a magyar egészségügyi és szociális ellátórendszer szereplői, mert a vonatkozó magyar szabályozás nem egyezik meg az osztrákkal. Sok Ausztriában munkát vállaló magyar dolgozó nem tudja, hogy Magyarország más szabályozást alkalmaz, és a hazai rendszer máshogy fogja kezelni az egyszerűsített foglalkoztatás keretében, Ausztriában szerzett munkavállalói jogviszonyukat. [Győr]

Az EURES munkatársa szerint valóban jelentős eltérések vannak Ausztria és Magyarország között a foglalkoztatás jogi és szociális ellátási keretei tekintetében. Ezek az eltérések nehezen hidalhatóak át a folyamatos kommunikáció ellenére is.

Az egyik ilyen jelentős jogi eltérés, hogy a két ország teljesen máshogyan kezeli a munkanélküli, illetve az ellátáshoz való jogviszonyt. A segélyezés alapját is jelentő foglalkoztatás elszámolása teljesen más módon történik Magyarországon és Ausztriában. Ez a jogi eltérés a vállalkozóknál is jelen van, ugyanis ezen a területen sem egyezik a két tagállam jogszabálya a munkanélküli ellátás igazolásának és beszámításának területén.

Ezenfelül jelentősek az eltérések a minimálbér kérdésében is, ugyanis Magyarországon a minimálbér/garantált bérminimum összege megegyezik az ország egész területén, mind a szegényebb és gazdaságilag gyengébben teljesítő vidékeken, mind pedig a gazdaságilag erősebben teljesítő fővárosban, viszont Ausztriában a minimálbér

összege nem egységes, hanem függ az adott tartománytól, annak gazdasági állapotától, a munkahely ágazati dimenzióitól és a kollektív szerződésektől.

A munkaszerződés kérdésében is óriási az eltérés, Magyarországon ugyanis az írott munkaszerződés a kötelező, viszont Ausztriában a munkaszerződés létrejöhet szóban és kézfogással is.

Ezek az eltérések valójában nehezítik a határon át történő munkavállalást a két uniós tagállam között.

3.7 Határon átnyúló együttműködések

A40. Nehézkes az EGTC működtetése a román határtérségben. Romániai bankszámla nyitásához számos adminisztratív kötelezettséget kell teljesíteni (pl. adószámot kell szerezni, de mivel az EGTC magyar székhellyel működik, a román hatóságok nem adhatnak ki számára adószámot). [Szeged RO]

Az Európai Területi Társulásokkal (továbbiakban ETT)⁵ foglalkozó szakember közlése szerint az ETT-rendelet uniós szinten szabályozza a társulások jogait, ez alapján az ETT-k valamennyi érintett országban teljes jogképességgel kell, hogy bírjanak. Megoldás lehet erre a problémára egy fióktelep létrehozása, mellyel a társulás adószámhoz jutna; ezzel azonban pont az ETT, mint közösségi szinten szabályozott jogi forma lényege vesz el (ti, hogy a határ mindkét oldalán önálló jogi személyiséggel bír). Hasonló helyzet ugyanakkor Magyarországon is előfordult: az első ETT-k esetében a NAV sem tudta, hogyan adjon adószámot a társulásoknak, ezt végül sikerült megoldani azzal, hogy az ETT-k gazdálkodó szervezetnek minősülnek, ami már egy rögzített forma volt.

Román-magyar vonatkozásban problémát okozott továbbá a korlátlan, illetve korlátolt felelősség kérdése. Magyar oldalon csak korlátolt, román oldalon csak korlátlan felelősséggel léphetnek be a tagok a társulásba. Ezért magyar tag azóta sem léphet be román székhelyű ETT-be; román és magyar taggal is rendelkező ETT-k egyelőre csak magyar székhellyel léteznek. Megoldás lehet, ha valamelyik oldalon változik a nemzeti szintű szabályozás; erre azonban kevés az esély.

Szükség lenne a jóváhagyó hatóságok szorosabb együttműködésére is. Összességében elmondható, hogy az ETT-k egyelőre még nem töltik be azt az integráló funkciót, amelyet a Bizottság szánt nekik.

⁵ Angolul: European Grouping of Territorial Cooperation (EGTC)

A témában megkeresett romániai bank a jogi személyiséggel bíró szervezetek folyószámlanyitására csak személyesen, romániai bankfiókjukban adott volna részletes tájékoztatást.

3.8 EU által támogatott projektek

A42. Jelentős nehézségeket okoz az országokénti közbeszerzés a határhidakra és a határon átnyúló közös projektekre. Lehetővé kellene tenni a határon átnyúló, közös közbeszerzéseket az érintett programoknál. [Esztergom]

A határon átnyúló fejlesztésekkel, programokkal foglalkozó szakemberek egyetértettek abban, hogy a határon átnyúló infrastrukturális beruházásokkal kapcsolatosan létező probléma a közbeszerzés lebonyolítása.

A magyar–román határszakkal foglalkozó szakember szerint ha egyetlen kivitelező próbálja meg megoldani mindkét oldalon a kivitelezést, akkor eltérő műszaki, alkalmassági, pénzügyi feltételeknek kell megfelelnie az adott cégnek. Ez a legtöbb esetben azt vonja maga után, hogy gyakorlatilag az előzetesen együtt tervezett kivitelezést is szét kell bontani országoként. Hiába lehet költséghatékonysági szempontból jobban, gyorsabban, egyszerűbben megoldani az egy vállalkozó általi kivitelezést, a közbeszerzési sajátosságok nem teszik lehetővé, hogy a román kivitelezők Magyarországon, a magyar kivitelezők pedig Romániában versenyképes ajánlatot tudjanak adni. Minden esetben annak a közbeszerzési törvénynek kell megfelelnie a potenciális kivitelezőnek, amelyik partner meghirdette a felhívást.

A régi Kbt.-ben a *nemzetközi szervezetek* számára létezett az a kivétel, hogy saját szabályokat alkalmazhattak. Ez az alapja a PRAG⁶ használatának az IPA- és ENI-programokban. A PRAG javasolja a közös közbeszerzéseket, de problémát szokott jelenteni, hogy más írja alá a vállalkozói szerződést a határ két oldalán, mivel nincs a szereplőknek felhatalmazása a határ túloldalán, emiatt pedig bonyolultabb lesz az eljárás. A nemzeti szabályok mindig erősebbek, ráadásul mindkét országnak általában igénye, hogy a saját szubjektumai felett saját jogszabályait érvényesítse.

A magyar–szlovák határszakasszal foglalkozó szakember szerint bizonyos esetekben van lehetőség közös közbeszerzésre, de ennek alapja egy kétoldalú megállapodás és az ebből következő törvény (ez történt pl. a magyar–szlovák határon a kenyheci híd esetében), ugyanakkor ez nem működhet minden egyes pályázat esetében. Az idézett esetben is csak a lebonyolítás volt közös, a finanszírozás külön-külön történt. Kockázatot jelent ugyanakkor, hogy a szabálytalanság miatti visszafizetés mindig a

⁶ Procedures and practical guide (PRAG)

vezető partner szerinti országot terheli, mely ebben az esetben Magyarország lett volna. Több közös projekt esetében természetesen jobban megoldható, hogy ez ne mindig ugyanaz az ország legyen.

A44. Eddig a költségvetési szerveknek a teljes támogatási összeget megelőlegezte a kormány. Ezeket a szabályokat hatályon kívül helyezték. Az előfinanszírozás, az önerő előteremtése ma problémát okoz. [Győr]

Az akadályt illetően a jogszabályi háttér feltárása mellett önálló ágazati megkeresésre nem került sor.

A47. Az építésügyi hatósági eljárások közti eltérések nem teszik lehetővé, hogy egyenlő eséllyel tudjanak pályázni a román és magyar pályázók

Egy határon átnyúló együttműködési program programmenedzsere jelezte, hogy a határon átnyúló együttműködésben megvalósuló projekteknél, elsősorban az építési tevékenységeknél probléma, hogy míg Magyarországon a műszaki tervdokumentációról előzetes hozzájárulást, állásfoglalást a hatóságok nem adnak ki, addig Romániában egy 2-3 oldalas, gyakorlatilag szakvélemény szintű anyag készül arról, hogy milyen elképzeléssel milyen kivitelezési munkák támogathatóak. Hasonló elvi szintű engedély Szlovákiában is létezik. Magyarországon viszont jelen pillanatban nincs lehetőség arra, hogy egy ilyen elvi szintű engedélyt-hozzájárulást, véleményt kérjenek a műszaki tartalomra vonatkozóan a szakhatóságoktól. Konkrét terveket, háttéranyagokat kell készíttetni, mely egyrészt költség, másrészt idő a pályázó számára.

A 2014-2020-as időszakban ez jelentős problémát okoz a két fél között. Jelen pillanatban lehetetlen közös nevezőt találni arra, hogy nagyjából egyenlő előkészítési terhek vonatkozzanak a két pályázó félre. Magyarországon is működhetne egy románhoz hasonló rendszer, hogy ne kelljen jelentős költségekbe vernie magát a pályázónak, ha utána végül nem is kerül támogatásra a pályázata. A megkeresett településrendezési szakértő tájékoztatása szerint a román és a szlovák modellhez hasonló ún. *elvi építési engedély*, mint építésügyi hatósági eljárás 2013. január 1-jétől megszűnt, amikor az Étv. (1997. évi LXXVIII. tv.) 34. §(2) a) pontját és a 35.§ (1) bekezdését és az összes többi erre vonatkozó kitéletet törölték.

A jogszabály visszavonását nem tervezik, mivel jelenleg a törvényességi felügyeleti szervek sorra nyilvánítják a HÉSZ⁷-eket törvénytörőeknek éppen az elvi építési engedély használata miatt. Egy, a közigazgatásban dolgozó szakember azt is

⁷ Helyi Építési Szabályzat

megjegyezte, hogy az elvi engedély gyakorlatának újbóli bevezetése nem biztos, hogy összhangba hozható a bürokrácia csökkentésére irányuló törekvésekkel.

Helyette jelenleg egyetlen – ezt persze csak részben pótló – lehetőséget lát a településrendezési szakember, amelyet „Hatósági bizonyítvány”-nak, vagy „Hatósági nyilvántartás”-nak hívnak. A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény 83., illetve 86. § szakasza tartalmazza ennek feltételeit. Az előbbit ma csak annak igazolására állítják ki, hogy adott épület, vagy építmény megtalálható-e a telken. De a Hatósági nyilvántartás már szólhatna arról, hogy adott ingatlanra milyen előírások vonatkoznak, tehát bizonyítható lenne, hogy a tervezett létesítmény ott megvalósítható-e a mai szabályozási terv és helyi építési szabályzat alapján. Az elvi építési engedélyhez is M=1:200 léptékű tervek kellett, ezt a léptéket használva már eldönthető volt, hogy elhelyezhető-e az adott létesítmény az adott helyen, vagy sem.

Amennyiben adott esetben a meglévő jelenlegi szabályozási feltételekkel a tervezett létesítmény nem helyezhető el a megvalósításra kiválasztott helyen, akkor Telepítési Tanulmánytervet és Beépítési tervet készítve (314/2012. Korm. rendelet 7. melléklete szerinti tartalommal) az Önkormányzattal köthető Településrendezési Szerződés, amiben a Településrendezési eszközök módosítását kezdeményezheti a pályázó/beruházó, és ezt a Képviselő-testület határozattal fogadhatja el. Ez az eljárás azonban viszonylag költséges.

A50. A projektek megvalósítását, a kedvezményezettek pénzügyi stabilitását hátrányosan érinti, hogy nincsen átjárhatóság, információmegosztás a programok között. Nem lehet tudni, hány programból mekkora összeget nyert egy-egy pályázó, ezért kapacitásait meghaladó mértékű támogatást nyerhet el, egyben elvéve más pályázók elől a lehetőséget.

A határon átnyúló együttműködésekben megvalósuló projektek ellenőrzésével foglalkozó szakember hívta fel a figyelmet az információmegosztás hiányára. A programmenedzser szerint fontos lenne, hogy az elektronikus metódusok felé tereljék az egész pályázati rendszert, amivel gyorsítani lehetne a munkát, csökkentve az elkerülhető adminisztrációs terheket. Ennek megalapozásához törvényi szabályozás szükséges. Bizonyos adatbázisokat össze lehetne kapcsolni – megegyezve a közös, illetve megosztott adatokról –, így azok elérhetőek lennének az értékelők számára. Valamilyen pályázói adatbázis is hasznos lenne, amennyiben ezt az adatvédelmi törvény lehetővé teszi. Előfordul ugyanis, hogy egy pályázó több pályázatot is benyújt, akár nem is feltétlenül egy programon belül. A pénzügyi stabilitására vonatkozóan viszont a mai rendszerben csak az látható, hogy azt az adott projektet anyagilag bírni

fogja, a többi pályázataról azonban az értékelőknek nincs tudomásuk. Egy időben több pályázatot viszont nem biztos, hogy anyagilag valóban vállalni tud a pályázó. Az ilyen esetek kiszűrésére kellene egy adatbázis, ahol leellenőrizhetőek lennének a kedvezményezettek aktuálisan futó pályázatai.

Az interjúalany felvetéséhez kapcsolódóan megállapítható, hogy az Uniónak jelenleg is vannak különböző, a pénzügyi átláthatóságot szolgáló adatbázisai, ezek azonban jellemzően nem valós idejű adatokat mutatnak:

- a határon átnyúló programok tekintetében kiváló eszköz a KEEP⁸, ami az egyetlen összetett adatbázis az ilyen programokból megvalósuló projektek tekintetében⁹. Az oldal adatbázisa azonban egyelőre csak a 2000-2006-os, valamint a 2007-2013-as időszakot fedi le. A honlap tájékoztatása szerint a 2014-2020 közötti időszak adatai is elérhetőek lesznek, a KEEP fejlesztőcsapata dolgozik azon, hogy a KEEP adatbázisa automatikusan frissüljön az egyes programok monitoringrendszeréből.
- az Európai Bizottság honlapján is található projektkereső¹⁰, azonban a legfrissebb adatok itt sem érhetőek el.
- az Európai Fejlesztési Alap tekintetében elérhető egy, a pénzügyi átláthatóságot támogató rendszer¹¹, ahol a már lezárt pénzügyi évekre vonatkozóan lehet akár kedvezményezettek alapján is kereséseket végrehajtani. Az adatok frissessége (a lezárt pénzügyi évek adatai következő év júniusában kerülnek be az adatbázisba), valamint az alacsony összegű szerződések hiánya (ennek jogi oka van) miatt azonban ez a rendszer sem tekinthető követendő példának.

Az már most is látható, hogy az e-kohézió egyre jelentősebb szerepet kap az Unió politikájában, e törekvés erősítésére a programok átláthatóságának tekintetében a szakmai igény is megvan.

⁸ <http://www.keep.eu/keep/search>

⁹ <http://www.keep.eu/keep/about-keep>

¹⁰ http://ec.europa.eu/regional_policy/hu/projects/

¹¹ http://ec.europa.eu/budget/fts/index_en.htm

3.9 Katasztrófavédelem

A51. + A52. + A57. Katasztrófavédelmi együttműködések

A51. A magyar és az ukrán oldalon is felső szintű engedélyek szükségesek a katasztrófavédelmi szervek együttműködéséhez. [Nyíregyháza UA]

A52. Az osztrák határtérség viszonylatában nem tisztázódott a műhelybeszélgetésen, hogy van-e együttműködés, bilaterális egyezmény a katasztrófavédelem területén a két ország között. [Szentgotthárd]

A57. Nagy havazás esetén egyelőre nem jöhetnek át a határon segítségként a túloldali speciális járművek, annak ellenére, hogy szervezeti oldalról nyitottság mutatkozik az ilyen jellegű együttműködésekre. [Szentgotthárd]

A katasztrófavédelem témájában felmerült akadályok, kérdések tekintetében az illetékes hivatal a helyzetet írásban tisztázni tudta, személyes interjú készítését nem tartotta indokoltnak.

A katasztrófák vagy súlyos szerencsétlenségek esetére a kölcsönös segítségnyújtás tárgyában Magyarország az akadályfelvetésekben szereplő szomszédos országokkal kormányegyezményt kötött:

- 2000. évi IX. törvény A Magyar Köztársaság Kormánya és Ukrajna Kormánya között a katasztrófák és súlyos balesetek megelőzése és azok következményeinek felszámolása érdekében történő együttműködésről és kölcsönös segítségnyújtásról szóló, Budapesten, 1998. október 27. napján aláírt Egyezmény kihirdetéséről.;
- 1999. évi CXII. törvény A Magyar Köztársaság és az Osztrák Köztársaság között a katasztrófák vagy súlyos szerencsétlenségek esetén történő kölcsönös segítségnyújtásról szóló Egyezmény kihirdetéséről;
- 150/1995. (XII. 12.) Korm. rendelet a Magyar Köztársaság Kormánya és a Szlovén Köztársaság Kormánya között a természeti és civilizációs katasztrófák elleni védelem terén létrehozott Egyezmény kihirdetéséről.

Az egyezmények részletesen szabályozzák a katasztrófák és súlyos balesetek tekintetében az együttműködés kereteit.

A schengeni határok megszűnésével a schengeni országok felé az államhatár átlépésére a lehetőség – előzetes értesítés mellett – korlátlan.

A Magyarország és Ukrajna közötti segítségnyújtást szabályozó egyezmény a segítségnyújtás egyeztetését az illetékes hatóságok felelősségébe utalja. Magyarország részéről a Belügyminisztérium, míg Ukrajna részéről a Katasztrófák és a

Csernobili Baleset Következményeivel Kapcsolatos Lakosságvédelmi Feladatok Minisztériuma az illetékes hatóság. Az egyezmény Vegyes Bizottság létrehozásáról is határozott, az együttműködési formák között pedig az információ- és tapasztalatcserére vonatkozó tevékenységeket is meghatározott.

A Közlekedési Hatóság informális véleménye szerint a nagy havazás esetén történő határon átnyúló segítségnyújtás gyakorlatilag két ország közötti munkavégzésnek minősül, amely elsősorban inkább munkajogi jellegű problémákat vethet fel, nem közlekedési hatóságokat. Az nyilvánvaló, hogy az adott jármű korlátozás nélkül átlépheti a határt, mert schengeni határszakaszról van szó.

A 2013. márciusában, Magyarország nyugati területein tapasztalt rendkívüli havazások idején az osztrák autópálya-kezelő társaság (ASFINAG) több céljárművel segítette a magyar utak megtisztítását. Az ASFINAG-hoz az osztrák belügyminisztériumban működő válságstábban keresztül érkezett felkérés. A járművek azután indultak útnak, hogy az osztrák válságstáb közvetítésével megérkeztek a részletes információk a magyar válságstábtól arról, hogy pontosan hol van szükség rájuk.¹²

3.10 Közigazgatási adminisztráció

A53. A szlovák oldalon elfogadják hivatalosként az egyházi esküvőt (akár a polgári esküvő helyett), a magyar oldalon nem. [Esztergom]

A közigazgatási szakember tájékoztatása szerint az államilag elfogadott egyházi esküvő egyenértékű a polgári esküvővel, amennyiben anyakönyvi kivonat igazolja. Probléma akkor van, ha az adott esküvő nincs anyakönyvezve. A házasságok honosítása az ún. hazai anyakönyvezés, mely egy nagyon bonyolult nemzetközi jogi eljárás, nagyban függ a hazai és az érintett ország(ok)beli jogrendszer(ek) összeegyeztethetőségétől. Végző soron amíg nincs Magyarországon elismerve egy házasság, addig a magyar jogrendszer szerint nem tekinthető annak.

Konkrét példával élve: egy Szlovákiában tartott szlovák-magyar esküvő esetén például a Szlovákiában tartandó egyházi esküvőhöz szükséges a magyar állampolgárságot igazoló irat: magyar útlevél/személyazonosító igazolvány, továbbá a magyar állampolgár születési anyakönyvi kivonatának másolata és igazolás a házasságkötés előtti családi állapotáról. Emellett a helyi hivatalban regisztrálni szükséges a házassághoz szükséges papírok elintézéséhez.

¹² http://www.kisalfold.hu/mosonmagyarovari_hirek/megerkeztek_az_osztrak_hokotrok_az_m1-es_megyei_szakaszaire_-_fotok/2324384/

Az esküvő után a házassági levelet hivatalosan le kell fordítani magyar nyelvre. Ezután következhet a házasság magyarországi regisztrációja, melyhez szükséges a megfelelő magyarországi dokumentáció elvégzése, illetve egyes személyazonosító dokumentumok (házastársak születési anyakönyvi kivonata, házastársak személyazonosságát és állampolgárságát igazoló okmány) bemutatása. A regisztráció és a papírok kitöltése után a helyi hivatal elküldi Budapestre a házasság elismerésének igényét. A teljes folyamat megközelítőleg két hónapot vesz igénybe, melynek végén küldenek egy házassági elismervényt.

A55. Külföldiek számára kiállított okmányok esetében az illető nevét a magyar szabályok szerint átírják, ez viszont később problémát okozhat a születési hely szerinti országban (pl. örökléskor). [Szeged RS]

A közigazgatási szakember tájékoztatása szerint a honosítás technikai részéhez kötődően lényeges, hogy az idegen nevek átírására van egy protokoll, amit az MTA Nyelvtudományi Intézete határozott meg. A nem-latin nyelvrendszerű neveknél például közvetlen magyar átírást használnak. Az állampolgársági eljáráson belül van lehetőség névmódosításra, illetve visszamagyarosításra (pl. Sabau Tiberiu-ból Szabó Tibor). A kérelmezők kb. 40%-a kéri ezt a lehetőséget, ettől kezdve minden magyar okirat erre a névre fog szólni, viszont csak a magyar neve kerül feltüntetésre ezeken. Számos esetben igen nehéz visszafejteni az eredeti nevet (pl. csángók, kárpátaljai magyarok esetében), ezért szoros együttműködésben dolgoznak a Nyelvtudományi Intézettel, illetve mérlegelik a személyes kérést is. Az állampolgárság megszerzése után lehetőség van teljes névváltoztatásra is: volt olyan eset, amikor ezzel sikerült áthidalni az örökléshez kapcsolódó problémát.¹³ A honosítási okiraton is rajta van az eredeti név, ezt azonban nem minden országban fogadják el. A legjobb megoldás az, ha a honosított megtartja a régi papírjait is (a magyar jog nem tiltja ezt).

3.11 Infrastruktúra

A56. Nem tisztázott, hogy a határ menti térségeknek van-e lehetőségük közös ivóvízhálózat, és/vagy szennyvízhálózat kiépítésére. [Nyíregyháza UA]

Az írásban érkezett válasz szerint a víziközmű-szolgáltatásról szóló 2011. évi CCIX. törvény (a továbbiakban: Vksztv.) kifejezetten nem rendelkezik a határon átnyúló együttműködésről sem az ivóvízellátás, sem a szennyvízelvezetés és -tisztítás vonatkozásában. Szennyvízelvezetés és -tisztítás tekintetében releváns jogszabály lehet

¹³ Az illető visszaváltoztatta a nevét a román változatra, elintézte az ügyeit Romániában, majd itthon visszakérte a magyar nevét.

még a Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és -tisztítási Megvalósítási Programról szóló 25/2002. (II. 27.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Program), mely rendelkezik Magyarország szennyvízelvezetési és -tisztítási agglomerációinak lehatárolásáról. A Program a határ menti együttműködésekre nem tér ki.

A határ menti térségekben a közös ivóvíz- és szennyvízhálózat kiépítése rendkívül összetett kérdéskör. Amellett, hogy a beruházásnak környezeti és gazdaságossági szempontból is lehetnek előnyei, több olyan akadály is felmerülhet, amelyeket számításba kell venni.

A víziközmű-szolgáltatás nyújtása szigorú minőségi, szakmai feltételekhez és engedélyhez kötött tevékenység. Az egyes országok eltérő engedélyezési rendszerének versenytorzító, illetve az eltérő követelményrendszernek ellátásbiztonságot is érintő hatása lehet. A nemzeti szinten eltérő jogi szabályozási környezetben túl eltérő szabványok és műszaki megoldások is előfordulhatnak, ami nehézséget jelenthet a különböző felépítésű rendszerek összehangolásában. Ezen kívül a víziközmű-rendszerek megfelelő lehatárolása is problémát okozhat.

A határ menti országok víziközmű-tulajdoni viszonyaival és üzemeltetési szabályozásaival kapcsolatban nem rendelkezünk információval, ugyanakkor fontos kiemelni, hogy a magyar szabályozás szerint vízi közmű kizárólag állami vagy önkormányzati tulajdonban lehet, mely a Vksztv. értelmében szoros összefüggésben áll az ellátási felelősség elvével. Ezen elv szerint az állam vagy a települési önkormányzat kötelessége és joga gondoskodni a közműves ivóvízellátással és a közműves szennyvízelvezetéssel és -tisztítással kapcsolatos víziközmű-szolgáltatási feladatok elvégzéséről. Az egyes országok eltérő közbeszerzési szabályait (közösségi szabályokon felül hozott nemzeti szabályokat) is szükséges megvizsgálni a vízi közművet érintő beruházások tervezésekor.

Tekintettel a víznek, mint korlátos természeti erőforrásnak a jövőben fokozatosan felértékelődő szerepére, a víziközmű-szolgáltatás szabályozásának egyedi sajátosságaira, valamint az ellátásbiztonságra, mint a víziközmű-szolgáltatás területén kiemelt jelentőségű alapelvre, a víziközmű-ágazatban a határon átnyúló szolgáltatás, együttműködés lehetőségének megteremtése politikai szintű döntést is igénylő kérdés.

3.12 Piaci szolgáltatások

A58. Lakcímkártya nélkül nem lehetséges banki társkártya igénylése (bizonyos bankoknál). [Esztergom]

A helyzet tisztázása érdekében a hivatalos közigazgatási megkeresések mellett az üzleti szféra képviselőit is megkerestük, emellett magánszemélyeket is megkérdeztünk személyes tapasztalataikról. Mindezek alapján elmondható, hogy a szolgáltatók számára törvényi kötelezettség nem áll fenn a lakcímkártya bekérésére, erről a saját belső protokolljuk dönt. Bizonyos bankokban elegendő az útlevél, vagy a személyi igazolvány a banki társkártya igényléséhez, más intézetek azonban ragaszkodnak a lakcímgigazoláshoz is. A piaci szereplők közötti hasonló eltérés más szolgáltatási szektorokban is megfigyelhető (pl. telekommunikáció).

A megkérdezett közigazgatási szakember szerint a közmű-, illetve lakossági szolgáltatók igyekeznek még egy féket beleépíteni a rendszerükbe. Ez törvényileg nem egészen indokolt, ám nem is tiltott, s a vállalatok esetében ezt alapvetően a belső protokolljuk írja elő. A bankok számára lehet jogilag különbség devizabelföldi és devizakülföldi személy között (lásd: 2001. évi XCIII. törvény¹⁴), de mobilszolgáltatók esetében nem látszik indokoltnak a különbségtétel.¹⁵

Az OTP Bank a felvetett jogi akadályra azt a választ adta, hogy a banki társkártya igénylése magyarországi lakcímkártya nélkül is lehetséges. Szükséges viszont a banki társkártya kikéréséhez a személyes ügyintézés és a lakcímkártyával nem rendelkező személy útlevelének vagy személyi igazolványának bemutatása. Más bankok esetében azonban ettől eltérhet a belső protokoll.

Hasonló a helyzet a mobiltelefon-szolgáltatók esetében is. A T-Mobile-nál útlevél is elég a szerződéskötéshez, a többi szolgáltatónál viszont lakcímkártya nélkül erre nincs lehetőség.

¹⁴ 2001. évi XCIII. törvény a devizakorlátozások megszüntetéséről, valamint egyes kapcsolódó törvények módosításáról

¹⁵ Az interjúalany további példaként hozta fel, hogy az óvodák beiratkozáskor kérnek születési anyakönyvi kivonatot. Ennek semmi jelentősége, mert személyazonosság igazolására nem alkalmas, a születési adatok, illetve az állampolgárság pedig bármelyik okmányból elérhető, mégis kérnek. Az ok: megszokás.

4. Az interjúzások során felmerült további problémák

Az interjúzások során egy-egy interjúalany további olyan akadályokra, problémákra is felhívta a figyelmünket, melyek a korábban megrendezett stakeholder-műhelyeken nem hangzottak el. A felvetések legtöbbször alapvetően nem jogi jellegű akadály, illetve nem sorolható be a stakeholder-műhelyek alapján kialakított ágazati fejezetekbe. Az alábbi fejezetben ezeket a további felvetéseket közöljük.

Szűcs Márton (magyar-horvát INTERREG-program)

- A nyelvi akadály a legnagyobb a programrégióon belül: az az oka, hogy az angol a közös nyelve a programnak. A kétnyelvű pályáztatás más programok esetében is kudarcot vallott.
- Sok oktatási projekt valósul meg a program támogatásával, ahol gondot okoz a tanárok bérezése. A horvátok nem engedik, hogy a tanároknak legyen külön szerződése a projektekre is, mivel náluk nem rendelkezhet valaki egyszerre megbízási és alkalmazotti jogviszonnyal. A magyar oldalon lehet munkaköri előírást módosítani, béremelést is kapcsolva hozzá, így a pályázati pénzből külön is tudják finanszírozni a projektben részt vevő tanárok munkadíját.
- Ugyanez a probléma a diákmunkával is, ha diákok vennének részt egy projektben. A magyar oldalon megoldott a díjazás, a horvát oldalon nem.
- Tulajdonjogi problémák rendszeresen felmerülnek a pályázatoknál. Mindig probléma, hogy ki a tulajdonos, a fenntartó, a működtető.
- Még 10 év, mire minden aknát felszednek a magyar-horvát határtérségben. Jelenleg a kijelölés megvan, és sok aknát fel is szedtek, a magyar oldalon 30-at, itt nincs is több.
- Az előző ciklusban a monitoring rendszeren belül csak a magyar oldal használta az IMIS-t (elektronikus pályáztatási rendszer), a horvátok exceleztek, ebből sok számítási (kerekítési) probléma adódott. Most már ők is ezt fogják használni, ezt az egységesítést máshol is érdemes alkalmazni.
- A környezeti beavatkozások esetén mindig lesznek különbségek a két ország között, pl. a környezeti hatástanulmány tartalmában, formájában. A környezeti joganyagot ettől függetlenül célszerű volna harmonizálni.

Veres Csilla (magyar-szlovák INTERREG-program)

- Infrastrukturális beruházások esetén a záró kifizetési kérelemhez szükséges a használatba vételi engedély. Ez néha fél évet is késik. (Kérdés, hogy állami garanciát lehetne-e vállalni ilyenkor?)
- Csak tehermentes ingatlanra nyújthatnak támogatást, viszont a pályázó nem tudja másként finanszírozni a pályázatát, csak ha az adott ingatlanra terheli a

projektmegvalósításhoz felvett hitelt. Hogyan lehetne ehhez valamiféle háttérgaranciát biztosítani?

- Sok a probléma a pénznemek átváltásából. A különbségek árfolyamnyereséggel vagy –vesztéssel járhatnak (EUR / HUF).
- Az áfa-kulcs változását nem tudja kezelni a pályázati rendszer: a már leszerződött összegek kötik a pályázót és a pályáztatót.

Rostás János (Mátészalkai Szakképzési Centrum)

Határon túli tanulók jogviszonyával és tankötelezettség teljesítésével kapcsolatos problémák:

- A napi bejárás a határátlépés miatt lehetetlen, és a vízumkényszer (kiadás) is nehézkes.
- Az utóbbi két tanévben megnőtt az iskolánkba felvételüket kérő külföldiek száma. Általában érettségi bizonyítvánnyal rendelkeznek, és az autószerelő, elektronikai technikus, szoftverfejlesztő szakmák iránt érdeklődnek, és a 13. évfolyamon kezdik el tanulmányaikat. Beírásukhoz az iskolai végzettségüket igazoló, hitelesítetten lefordított dokumentumra, magyarországi tartózkodási hely igazolására, TAJ- és adószámra, valamint kötelező védőoltások igazolására van szükség. Beiratkozáskor az intézmény megigényli számukra a tanulói azonosítót és a diákigazolványt. Nehézséget jelent a határon túli diákok számára a dokumentumok hiánytalan beszerzése, és főképpen a megfelelő állandó lakhely megtalálása.
- Sajnos nem tudnak az iskola más tanulói számára rendelkezésre álló kedvezményeket igénybe venni, hiszen esetleges hátrányos helyzetüket Magyarországon nem vehetjük figyelembe. Így gondot okoz a tankönyvek beszerzése, az étkezési díj térítése, stb.
- További nehézség, hogy a kollégium nem tud hétvégi ellátást biztosítani számukra. Emellett Ukrajnába való hazautazásukhoz nem tudják a teljes utazási diákkedvezményt érvényesíteni, hiszen az csak lakóhelyük és az iskola között használható.
- Várható problémaként merülhet fel, hogy a 9. évfolyamra beiratkozott ukrainai tanuló az évfolyam elvégzése után bejelentkezik Ukrajnába érettségire (16 évesen), amely sikeres teljesítése után Magyarországon már az érettségi utáni szakképző évfolyamra (13.) jelentkezik be. Ha ez a technika tömegessé válik, a hároméves szakképzésben osztályok tűnhetnek el az „átigazolás” miatt.

5. Összegzés

A Jogi Akadálymentesítés projekt interjúzási fázisában ágazati szakemberekkel készítettünk személyes mélyinterjúkat, telefonos, valamint írásos megkereséseket. Az ágazati interjúzásokra előírányzott indikátorok mindegyikét teljesítettük:

Indikátor	Előírányzott	Teljesült	
Interjúk száma	24	24 mélyinterjú 30 telefonos 14 írásos	db
Az interjúk által érintett ágazatok száma	8	8 (mélyinterjú) 4 (egyéb)	db
Elkészített összegző jelentés száma	1	1	db

Az interjúzásokon feltárt akadályokkal együtt összesen 59 beazonosított akadály hátterének feltárására tettünk kísérletet a projekt interjúzási fázisában. Néhány akadály a kezdeti szakasz után törlésre került, mert:

- a felvetés pontosítására nem volt lehetőség,
- a felvetés mögött se jogi, se adminisztratív, se adminisztratív akadály nem állt.

Néhány akadály esetében pedig a beérkezett interjúválaszok alapján szükségesnek éreztük az addig külön kezelt felvetések összevonását. A szükséges törlések és összevonások után összesen 39 akadály lett a vizsgálatunk tárgya.

Az interjúzási fázisban készített 24 mélyinterjú, 30 telefonos egyeztetés, valamint 14 írásos megkeresés eredményeként a 39 vizsgált felvetés közül 10-ről derült ki, hogy nem tekinthető akadálynak. Három akadály esetében a viszonylag egyértelmű jogi háttér miatt nem volt szükség önálló interjú készítésére.

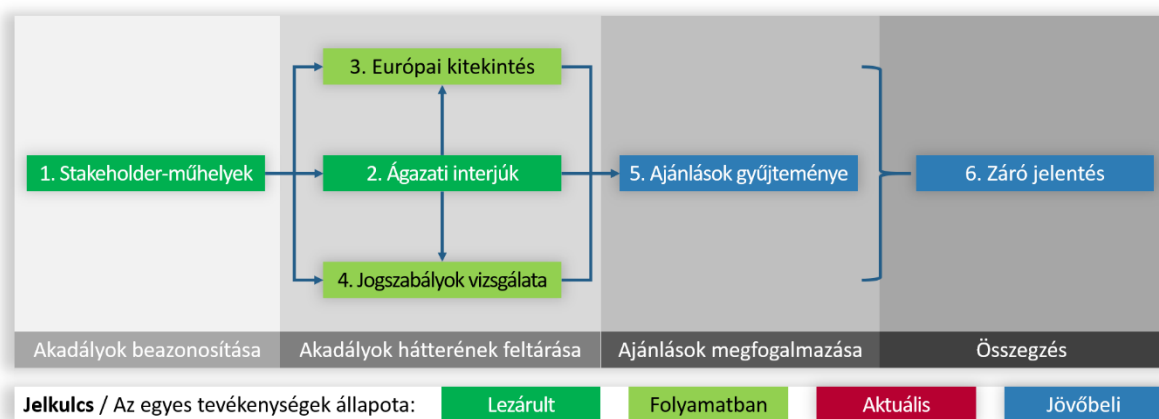
Az alábbi táblázat összefoglalja az azonosított akadályok rendezésének eredményét, valamint az interjúzások utáni helyzetüket.

Ágazat	Akadály kódja, rövid megnevezése	Összevonás	Interjúzás alapján
	A1 A határon túli diákokra nincs állami támogatás	A1	akadály
	A2 A határon túli tanulók tandíja bevételként jelentkezik	törölt	törölt
	A3 Nehézkes a határon túl szerzett érettségi beszámítása	A3	interjú nélkül
	A4 Érettségihez szükséges önkéntes-tevékenység	A4	nem akadály
	A5 Eltérő a szakképzési szabályozás a határ két oldalán	A5+A6+A7	akadály
	A6 A bizonyítványok és oklevelek elismerése problémás		
	A7 A pedagógusok diplomáját akkreditáltatni kell		
	A8 Diákigazolványok elfogadottsága (SK)	A8+A31	akadály
	A31 Diákigazolványok elfogadása eltérő		

Ágazat	Akadály kódja, rövid megnevezése	Összevonás	Interjúzás alapján
	A9 A megnövekedett idejű határátlépés	A9	akadály
	A10 Záhonynál megszűnt a gyalogos határátlépés	A10	akadály
	A11 Ukrán vízumkényszer	A11	hamarosan megoldódó akadály
	A12 A határon nem lehet (szolgálati) lőfegyvert átvinni	A11	akadály
	A13 Az állatok határon történő átvitele korlátozott	A13	akadály
	A14 Nem lehetséges az állatok átlegeltetése	A14	akadály
	A15 Ingyenes kiadványok elvámoltatása	A15+A54+A59	akadály
	A54 Okmányok érvényességének korlátozása		
A59 ATA-kártyák érvényessége			
	A16 Eltérő szabályozás a helyi termékek tekintetében	A16+A17+A20	akadály
	A17 Magyar, 40 km-es helyi termék szabályozás		
	A20 Határon átnyúló helyi termelői piac létesítése		
	A18 Az élelmiszer-biztonsági előírások eltérőek	A18	akadály
	A19 Az árusnak be kell jelentkeznie áfa-alanynak	A19	akadály
	A21 Szerb határ: speditőr szükséges	A21	akadály
	A22 Helyi termékek a közétkeztetésben	A22	nem akadály
	A23 Nincsen uniós szintű szabályozás a védjegyekre	A23	nem akadály
	A24 Mentőautók határátlépése	A24	akadály
	A25 Egészségügyi informatikai rendszerek integrációja	A25	akadály
	A26 A határon átnyúló betegmozgás nem lehetséges	A26	akadály
	A27 Társadalombiztosítási járulék fizetése több országban	A27+A28+A29	nem akadály
	A28 Ellátásokra való jogosultság (ott-tartózkodást)		
	A29 A külföldi jogviszonyt nem automatikusan ismerik el		
	A30 Határon átmenő buszjáratok	A30	nem akadály
	A32 A kiskorú iskolások határátlépése	A32	nem akadály
	A33 Külföldi rendszámú autó vezetése Magyarországon	A33	interjú nélkül
	A34 A szerb jogosítványt Magyarországon nem ismerik el	A34	nem akadály
	A35 Külföldi alkalmazása a magyar egészségügyben	A35	nem akadály
	A36 Bürokrácia a magyarországi foglalkoztatásban	A36	nem akadály
	A37 Bizonyítványok és oklevelek nehézkes elismerése	törölt	törölt
	A38 Fogalomhasználati eltérések a foglalkoztatás területén	A38	akadály
	A39 A szlovák kormánytisztviselők magyarországi utazása	törölt	törölt
	A40 Nehézkes az EGTC működtetése (RO)	A40	akadály
	A41 Horvát - magyar oldallal közös regionális képviselet	törölt	törölt
	A42 Országokénti közbeszerzés	A42	akadály
	A43 Elszámolási problémák a határon átnyúló projekteknel	törölt	törölt
	A44 Költségvetési szervek előfinanszírozási támogatása	A44	interjú nélkül
	A45 Kisajátítások kezelése a határon átnyúló projekteknel	törölt	törölt

Ágazat	Akadály kódja, rövid megnevezése	Összevonás	Interjúzás alapján
	A46 Terület-besorolási különbségek	törölt	törölt
	A47 Építésügyi hatósági eljárások közti eltérések	A47	akadály
	A48 Projektszintű jogi harmonizációs problémák	törölt	törölt
	A49 Határátlépésnek számít egy földkábel elhelyezése	törölt	törölt
	A50 Nincsen információ megosztás a programok között	A50	akadály
	A51 Katasztrófavédelmi szervek együttműködése	A51+A52+A57	nem akadály
	A52 Katasztrófavédelmi együttműködés (HU-AT)		
	A57 Együttműködés nagy havazás esetén		
	A53 Egyházi esküvő elfogadása (SK-HU)	A53	akadály
	A55 Honosításkori névmódosítás	A55	akadály
	A56 Közös ivóvízhálózat, és/vagy szennyvízhálózat	A56	akadály
	A58 Banki társkártya lakcímkártya nélkül	A58	akadály

Az ágazati interjúk elkészítésével, és az azokról készült összegző jelentés (jelen dokumentum) összeállításával a projekt újabb fázisát zártuk le. Az akadályok hátterének feltárásához kapcsolódva az ágazati interjúkkal párhuzamosan készül az európai kitekintés, valamint a jogszabályok vizsgálata. Ezen munkarészek után, az itt feltárt információk alapján kerülnek a következő fázisban megfogalmazásra az ajánlások.

6. Melléklet

6.1 Az ágazati interjúzások keretében nyilatkozó személyek és szervezetek listája

Az alábbi piktogramok segítségével jelöltük a táblázatban az egyes interjú típusokat:

Mélyinterjú

Írásos válasz

Telefonos egyeztetés

Ágazat	Interjú típusa	Interjúalany	Szervezet	Interjúalany beosztása
		Karvázy Eszter	Karvázy Eszter	szakmai tanácsadó
		Rostás János	Mátészalkai Szakképzési Centrum	főigazgató
		Szabó Bálint	Magyar Kereskedelmi és Iparkamara, Oktatási és Képzési Igazgatóság	szakképzési tanácsadó
		Dr. Madarász Hedvig	Emberi Erőforrások Minisztériuma, Köznevelés-irányítási Főosztály	főosztályvezető
			ISIC	
			Európai Bizottság	
		Hammerstein Judit	Balassi Intézet	
		Horánszky Árpád	Miskolc Megyei Jogú Város, osztályvezető	
		Kuchár Eszter	Márton Áron Szakkollégium	
		Masát Ádám	Hungarológia intézet	
		Dr. Szarka Erzsébet	Emberi Erőforrások Minisztériuma, Közoktatás Irányítási Főosztály	főosztályvezető
			Európai bizottság Képviselő	
			Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet (Muravidék)	
			Széchenyi Programiroda	

Ágazat	Interjú típusa	Interjúalany	Szervezet	Interjúalany beosztása
		Dr. Hajnal Gábor	Országos Rendőr-főkapitányság Budapest, Határrendészeti Főosztály, Határképviselési Osztály	r. őrnagy, kiemelt főreferens, mb. osztályvezető
		Lóska János	Magyar Lovas Turisztikai Közhasznú Szövetség	elnök
		Prof. Dr. Sallai János	Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Rendészetelméleti és -történeti Tanszék	
		Varga Szilveszter	SOLUTION-C.A.A. Vámtanácsadó Ügynökség	ügynökségvezető - tulajdonos
		Dr. Márton Lázár	Nemzeti Élelmiszerlánc- biztonsági Hivatal, Állategészségügyi és Állatvédelmi Igazgatóság, Élőállat- kereskedelem Felügyeleti és Nyomonkövetési Osztály	osztályvezető
		Szabó Hajnalka	Magyar Kereskedelmi és Iparkamara	okmányhitelesítési koordinátor / ATA manager
		Varga Ferenc	Magyarország Ungvári Főkonzulátusa	munkatárs
		Balogh Attila	Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatóság	
		Szabó Tibor	Legis Telum	
		Valášek Tibor	Legis Telum	
		Zámbori Márta	Nemzeti Élelmiszerlánc- biztonsági Hivatal, Állattenyésztési Igazgatóság, Tenyésztésszervezési és Teljesítményvizsgáló Osztály	osztályvezető
			Futó-Dobó Lovasközpont	
			Lóútlelő Iroda	
			Szabolcs – Szatmár – Bereg megye és Nyíregyháza rendőrségi parancsnokság	
			Mezőgazdasági Minisztérium	

Ágazat	Interjú típusa	Interjúalany	Szervezet	Interjúalany beosztása
		Horváth Zoltán	Esztergomi Környezetkultúra Egyesület	elnök
		Králl Attila	Szimpla háztáji, Agri Kultú Kft., Házikó	
		Huszár Enikő	Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Ügyfélszolgálat	osztályvezető
		Neubauerné Szatmári Zsuzsanna	Börzsöny-Duna-Ipoly Vidékfejlesztési Egyesület	munkaszervezet-vezető
		Rizsányi Ágota	Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatóság	
			Földművelésügyi Minisztérium	
			Nemzeti Adó- és Vámhivatal	
			Esztergom Város Polgármesteri Hivatal	
			Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal, Élelmiszerlánc-biztonsági, Minőség-ellenőrzési és Felügyeleti Osztály	
			Dr. Balogh Tamás	Emberi Erőforrások Minisztériuma, Jogi Főosztály
Dr. Foica Valéria			Nyugdíjfolyósító Igazgatóság - Megállapítási Szakterület - Nemzetközi Nyugdíj Ügyfélszolgálat	
Dr. Gajdácsiné dr. Hegyes Enikő			Országos Egészségbiztosítási Pénztár, Nemzetközi Kapcsolatok és Jogviszony Nyilvántartási Főosztály	főosztályvezető
Dr. Golopencza Pál			Országos Mentőszolgálat	szolgálatvezető főorvos
Dr. Kovács Réka			EMMI EU és Nemzetközi Egészségügyi és Szociális Ügyekért Felelős Osztály	főosztályvezető-helyettes
Matuska László			Vaszary Kolos Kórház, Kontrolling és Finanszírozási osztály	
		Bergerné Ébele Mariann	Vaszary Kolos Kórház, Humánpolitikai és Munkaügyi osztály	osztályvezető

Ágazat	Interjú típusa	Interjúalany	Szervezet	Interjúalany beosztása
		Kovács Tamás	Nemzeti Közlekedési Hatóság, Jármű Főosztály	főosztályvezető
		Szekeres Aliz	Középnugat-magyarországi Közlekedési Központ Zrt.	Komárom-Esztergom megyei forgalomszervezési osztályvezető
		Borbélyné dr. Szabó Ágnes	Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, Közlekedési Szolgáltatási Főosztály	főosztályvezető-helyettes
			Arriva, Szlovákia, busztársaság	
		Kovács Ildikó	Belső piaci információs rendszer	
		Murai Adrienn	EURES	
		Nagy Anita	EURES	
		Dr. Abaffy Patrícia	Külgazdasági és Külügyminisztérium, Határmenti Gazdaságfejlesztési Főosztály	osztályvezető
		Bara Zoltán	Pons Danubii EGTC	
		Benda Roland	Magyarország-Románia Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013, Zárási Osztály	programmenedzser
		Szűcs Márton	magyar-horvát INTERREG-program	
		Veres Csilla	magyar-szlovák INTERREG-program	
		Viktor Tunič	magyar-szerb IPA-program	
		Paksi Szilvia	VT Kft.	okleveles építésmérnök, településrendezési szakértő (SZTT 01-2592)
			Keep EU cooperating	
		Kiss Ildikó	Nord Tender	
		Gulyásné Dr. Gyurka Tímea	Belügyminisztérium, Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, Hivatal	tűzoltó ezredes, hivatalvezető

Ágazat	Interjú típusa	Interjúalany	Szervezet	Interjúalany beosztása
		Dr. Szalontai Szidónia Erika	Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala, Közlekedési Igazgatási és Nyilvántartási Főosztály, Közlekedési Igazgatási Osztály	vezető tanácsos, közigazgatási tanácsadó
		Dr. Wetzel Tamás	Miniszterelnökség	egyszerűsített honosításért felelős miniszteri biztos
		Dr. Gazdóf Angéla	Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, Kiemelt Közszolgáltatások Főosztálya	főosztályvezető
			OTP Bank România S.A.	
			OTP Bank	